जीवनाची रीत ही

(ऊनसावल्या, झोका, ओढ यावरील कवितासंग्रह)

रचना

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)

मंजुभारती प्रकाशन

पुणे

जीवनाची रीत ही (ऊनसावल्या, झोका, ओढ यावरील कवितासंग्रह)

रचना : डॉ. मंजूषा कुलकर्णी
(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)
साकेत / २५, जयवंत पालकर मार्ग,
पोद्दार रुग्णालयासमोर वरळी, मुंबई - ४०० ०३०.
भ्रमणध्वनी - ९०८२१६१५२४, ९८२२८३९४९१
Email : drmangushak@gmail.com

कायमस्वरूपी पत्ता : २३१, समर्थ अलंकार, फ्लॅट-२,
कवितांच्या बागेसमोर, ज्योतीनगर,
छत्रपती संभाजीनगर - ४३१ ००५.

प्रकाशक : सौ. उल्का मंगेश कुलकर्णी
मंजुभारती प्रकाशन
'अे' ५०४, महालक्ष्मी पॅलेस,
वेंकटेश शर्विल सोसायटी समोर,
सी.एन.जी. पंपासमोर, पारी कंपनी चौक,
नऱ्हे, पुणे - ४११०४१.

प्रथम आवृत्ती : मार्गशीर्ष शु. ९, शके १९४७
शनिवार, दि. २९ नोव्हेंबर २०२५

अक्षर जुळवणी : सौ. अनिता विनायक भालेराव
क्रिएशन,
जयश्री, १-एन, सेक्टर ए, एन-१,
सिडको, छत्रपती संभाजीनगर - ४३१००३.
भ्रमणध्वनी - ९४२३३ ९६८८१

मुद्रक : स्टार कॉपीयर्स प्रायव्हेट लिमिटेड
कुमठेकर मार्ग, सदाशिव पेठ, पुणे ३०

ISBN : 978-93-47743-34-4

सर्वाधिकार : © लेखिकेच्या स्वाधीन

किंमत : **₹ १५०/-**

सर्व रसिकवरांना
सादर समर्पण...

मनोगत

जीवनाच्या प्रत्येक टप्प्यावर मला एक गोष्ट प्रकर्षाने जाणवते की जगणे हे कोणत्याही एका सूत्राने चालत नाही. त्याला एखादी खात्रीशीर व्याख्या नसते; एखाद्या नियम पुस्तकात लिहिलेली चौकट नसते; एखाद्या एकाच रस्त्याने वळत जाणारा प्रवास नसतो. जीवन हे कधी ऊनासारखे तेजस्वी, कधी सावलीसारखे शांत, कधी झोक्यासारखे खेळकर, तर कधी ओढीप्रमाणे खोल आणि आकर्षक असते. म्हणूनच या काव्यसंग्रहाचे नामकरण करताना मन जवळजवळ आपोआप या तीन शब्दांकडे 'ऊनसावल्या', 'झोका' आणि 'ओढ' ओढले गेले. कारण माझ्या आयुष्यातील सर्व अनुभव, माझ्या जाणिवांचे सर्व क्षण, माझ्या शब्दांचे सर्व रंध्रे या तीन अनुभूतींनीच घडलेल्या आहेत.

मी कविता का लिहिते? हा प्रश्न अनेकदा मनात उभरतो आणि त्याचे उत्तर प्रत्येक वेळी वेगळे मिळते. कधी जाणवते की कवितांचे बीज माझ्या बालपणातील पहिल्या झोक्यावर पडले होते. जिथे वाऱ्याचा मंद स्पर्श होता, आईच्या हातांचा आधार होता आणि आकाशाकडे झेपावण्याची एक लहानशी आकांक्षा होती. कधी वाटते की कविता त्या सावलीत जन्मल्या जिथे मी एकटी बसून आयुष्याचे अर्थ शोधत होते; कधी शाळेच्या ओट्यावर, कधी दुपारच्या एकांतवेलीत, कधी एखाद्या पायवाटेवर आणि कधी कधी वाटते की कविता म्हणजे माझ्या हृदयावर पडणारी कोवळी सूर्यकिरणे. उबदार, चमकदार, पण डोळ्यांत थोडे अश्रू आणणारी. या सर्व अनुभूतींचा एकत्रित परिणाम म्हणजे हा संग्रह.

'ऊन-सावल्या' हे दोन शब्द कदाचित आयुष्याचा सर्वात अचूक अर्थ सांगतात. कारण आपण कितीही धडपडलो, कितीही धावत राहिलो, तरी जीवन हा कधीही फक्त सूर्याचा सोनेरी दिवस नसतो; आणि तो कधीही पूर्ण काळोखही नसतो. दोन्हीही अनुभूतींची अतिशय सुंदर सांगड हा प्रवास घालतो. मी जेव्हा आयुष्यात क्षणभर थांबून मागे वळून पाहते, तेव्हा माझ्या पावलांवर ऊन पडलेले दिसते त्या

पाऊलखुणा चमकत असतात. पण त्या सोबतच काही पाऊलखुणा दाट सावलीत लपलेल्या असतात. जणू त्या आठवणींच्या मोहक, गूढ छटा. या सावल्या कधी भयावह नव्हत्या; त्या उलट शांत, धीर देणाऱ्या होत्या. ऊन जसे प्रोत्साहन देते, तसेच सावली माणसाला थांबून स्वतःकडे पाहायला शिकवते. या संग्रहातील कविता अशाच ऊन-सावलीच्या क्षणांतून जन्मल्या कधी उमेदीच्या उत्फुल्लतेतून, तर कधी मनाच्या मंद शांतीतून.

'झोका' या शब्दात मला नेहमी दोन अनुभूती सापडतात. एक अमर्याद आनंद आणि दुसरी अप्रतिम लय. झोक्यावर झुलताना आपण दोन्ही दिशांनी जातो. वर, खाली; पुढे, मागे. त्या प्रत्येक हालचालीत एक ताल असतो. जीवन याच तालाने चालते, याच आरोह-अवरोहांनी भरलेले. एखाद्या दिवशी आनंदाच्या झोक्यावर उंच झुलतो, तर एखाद्या दिवशी हलकासा झोका घेत शांत राहतो. हा झोका केवळ शरीराला नसतो. तो मनालाही असतो. माझे मन ज्या दिवशी एखादा शब्द उचलते, त्या दिवशी ते शब्द मला झोक्यावर नेऊन बसवतात. कविता लिहिताना मी एका लयीत, एका नृत्यात, एका प्रवाहात झुलत असते. म्हणूनच या संग्रहातील अनेक कविता झोक्याच्या तालात आहेत. त्या वर जातात, पुन्हा खाली उतरतात; शब्दांची लय वाढत जाते, पुन्हा शांत होते आणि शेवटी एका गोड थांब्यावर येऊन टेकते.

'ओढ' हा शब्द माझ्या कवितांचा श्वास आहे. अनुभव कितीही असले तरी ओढ नसली, तर कविता निर्माण होत नाही. मला कोणत्या गोष्टीची ओढ आहे? काहींच्या प्रश्नाला मी हसून उत्तर देते. मला आयुष्याची ओढ आहे. कधी कधी एखादा धूसर क्षण मनाला पुन्हा-पुन्हा बोलावतो; काही नाती ओढ लावतात; काही स्वप्ने सतत वाऱ्यासारखी समोर तळमळत राहतात; काही आठवणी नदीसारख्या पुनःपुन्हा मनाशी धडक मारतात. ही ओढ इतकी सौम्य, इतकी नाजूक असते, की शब्दांचे कोंदण आपोआप जुळत जाते. या कवितांसाठी मी काही वेगळे प्रयत्न केले नाहीत; मी फक्त त्या ओढीकडे कान दिला आणि ती ओढ मला जिथे घेऊन गेली. तिथे हे शब्द, हे भाव, हे अर्थ जन्मले. म्हणूनच या काव्यसंग्रहातील 'ओढ' ही केवळ भावनिक नाही; ती आत्मिक आहे.

कविता लिहिणे म्हणजे स्वतःची उकल करणे. स्वतःला शब्दांच्या आरशात पाहणे. कधी मला जाणवते कीं मी कविता लिहित नाही; कविता मला लिहिते.

काही ओळी अचानक मनात उतरतात. जणू त्या आधीच अस्तित्वात होत्या; फक्त मला त्यांचा शोध घ्यायचा होता. काही वेळा एखादा शब्द मनात भिरभिरत राहतो. तो जणू मला म्हणतो, 'माझा अर्थ अजून सांगायचा आहे.' कविता म्हणजे या शोधाचा प्रवास आहे आणि हा प्रवास जितका वैयक्तिक, तितकाच सर्वसाधारणही आहे. कारण माझ्या कविता लिहिण्यामागची भावना जरी माझी असली, तरी त्या भावनेत अनेकांना स्वतःचे प्रतिबिंब दिसते.

या संग्रहात ज्या भावना मी मांडल्या आहेत, त्या केवळ माझ्याच नाहीत. त्या भावना प्रत्येक माणसाला कधी ना कधी स्पर्शून जातात. एखाद्या पहाटेचे कोवळे ऊन जेव्हा आपण अनुभवतो, तेव्हा ती भावना सर्वांचीच असते. एखाद्या दुपारची अंगावर येणारी सावली जी शांतता देते, ती सर्वांचीच. झोपाळ्यावर झुलताना होणारा आनंद, किंवा मोठेपणी झुलताना मनात येणारी आठवण, ही सर्वांचीच. माणूस हा भावनांचा प्रवासी आहे; आणि या संग्रहातील कविता त्या प्रवासातील ध्वनी आहेत.

कविता ही मला स्वतःला भेटण्यासाठी मिळालेली एक पायवाट आहे. या पायवाटेवर मी कधी वेगाने चालले, कधी थांबून पाहिले, कधी गुलमोहराच्या झाडाखाली बसून एका ओळीला अर्थ दिला. या पायवाटेवर मला अनेक दृश्ये भेटली. जीवनाच्या रीतिचे अनेक अर्थ भेटले आणि ज्या क्षणी मला जाणवले की हा प्रवास केवळ माझ्यापुरता न ठेवता वाचकांशी वाटून घ्यावा, त्या क्षणी हा काव्यसंग्रह जन्माला आला.

या संपूर्ण प्रवासात माझ्या मनात एकच विचार होता की कविता ही सजवून लिहायची नसते; ती जगून लिहायची असते. मी जे जगले, तेच इथे शब्दांत उतरले. माझ्या कवितांमध्ये चमकदार अलंकार नाहीत; पण मनापासून आलेली लय आहे. भाषेचा कोंदण गोंडस आहे; पण कृत्रिम नाही. मी कोणाला प्रभावित करण्यासाठी नाही लिहिले; मी मनाला मोकळे करण्यासाठी लिहिले आणि म्हणूनच या कवितांची शैली साधी असली तरी भावगर्भ आहे. काही कविता वाचकांना शांत करतात; काही जागं करतात; काही उत्तरे देतात; तर काही प्रश्नही विचारतात. परंतु त्या सर्व कविता एकच सांगतात. जीवन सुंदर आहे, कारण ते बदलते, ते हलते, ते झुलते, ते ओढ लावते.

या संग्रहातील कविता मी तुमच्यासाठी लिहिल्या. तुमच्या मनाला भिडाव्या म्हणून. पण त्याचवेळी त्या मला माझ्याशी जोडणाऱ्या आहेत. तुमचं मन जिथे या कवितांना भेटेल, तिथे तुम्हाला स्वतःचा एक क्षण नक्कीच सापडेल. कारण आपण सर्व जण ऊन-सावलीच्या, झोक्याच्या आणि ओढीच्या अनुभवांनी जन्मलो आहोत. या मनोगताचा शेवट करताना मला एकच वाक्य मनापासून सांगावेसे वाटते, कविता ही माझी ओढ आहे, पण वाचक हे माझे ऊन आहेत. तुमच्या ऊबदार स्पर्शामुळेच या शब्दांना जीवन मिळते. या संग्रहातील प्रत्येक पान त्या ऊबेला अर्पण.

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

प्रस्तावना

जीवनाची रीत ही नेहमीच अनाकलनीय, तरल, सापेक्ष आणि सतत बदलत्या ऋतूसारखी असते. कधी ती ऊन घेऊन धावत येते, अंगावर सोनेरी झळा टाकते; कधी सावलीच्या श्यामल मिठीत दडून आपल्याला शांततेचा सुरेल निरोप देते; कधी झोक्याच्या मंद तालावर आपल्या मनाला झुलवत ठेवते; तर कधी ओढ लावणाऱ्या अथांग विहंगम आकाशाप्रमाणे दूरवर नेणाऱ्या स्वप्नांच्या प्रवासाची चाहूल देते. मनुष्यजन्म हा केवळ घटनांचा संग्रह नसून भावविश्वाची अखंड धाव, अनुभवांच्या प्रकाश–छायांची गाठोडी आणि जगण्याच्या उतार–चढावांचे काव्यमय प्रवाह असेल, तर त्याची सर्वात अचूक अनुभूती 'कविता'च देते. काव्य ही शब्दांची नव्हे, तर श्वासांची भाषा असते. ती हृदयाच्या स्पंदनांसारखी, नाडीच्या ठोक्यांसारखी आणि लाटांच्या आरोह–अवरोहांसारखी आपल्यात निनादत राहते.

हा काव्यसंग्रह त्या जीवनरीतीची, त्या ऊन–सावलीची, त्या झोक्याची आणि त्या ओढीची अंतर्मुख मांडणी आहे. प्रत्येक कवितेतून निर्माण होणारा ध्वनी एक वेगळ्या दिशेकडे नेतो. जणू काही शब्दांच्या निवांत पायवाटेवरून चालत राहिले, तर अचानक एखादा सूर्यकिरण अंगावर पडतो, एखादं ढग मनावरून सरकून जातं, एखादं फुल आपल्या गंधाने अलगद वेढून टाकतं आणि आपण स्वतःला त्या कवितेच्या स्पर्शात हरवून बसतो.

कविता का लिहिली जाते? याचे उत्तर अनेक साहित्यिकांनी विविध भाषांमध्ये दिले आहे. परंतु मुळात कविता ही 'अनुभूतीचे रूपांतर' आहे. वारा अंगावरून गेल्यावर उठणारी रोमांचिता, पावसाची पहिली सर कोसळताना मनात निर्माण होणारी ऊब, चंद्रप्रकाशात एखाद्या एकट्या रात्रीच्या गूढ शांततेत सापडणारे नि:शब्दत्व ही सारी अनुभूती जेव्हा मनात भरून वाहू लागते, तेव्हा शब्दांच्या

माध्यमातून ती बाहेर पडते आणि कविता जन्म घेते. या संग्रहातील कविता अशाच भावनांचे संचित आहेत. येथे शब्दांना केवळ अर्थ नाहीत; ते स्पर्श देतात. ते केवळ वाचले जात नाहीत; ते अनुभवले जातात.

या काव्यसंग्रहाचा केंद्रबिंदू म्हणजे ‘जगण्याची ओढ’. ती ओढ कधी एखाद्या प्रवासी पक्ष्याची असते, कधी एखाद्या नदीची, कधी कोवळ्या उन्हात उगवणाऱ्या गवताची; तर कधी एखाद्या आयुष्यभर झोक्यावर झुलत राहिलेल्या आठवणीची. कवयित्रीच्या मनातल्या कोमलता, तिच्या जाणिवा, तिचे दुखरे क्षण, तिची आनंदलहरी आणि तिचा जिव्हाळा हे सर्व या कवितांतून प्रकट झाले आहे. काही कविता सूर्यप्रकाशासारख्या टपोऱ्या आहेत. लहानशा ओळी, पण त्यात मोठं विश्व सामावलेलं. काही कविता रात्रीच्या ओल्या अंधारात रमणाऱ्या. गूढ, शांत, पण विलक्षण खोल. काही कविता झोक्यावर झुलणाऱ्या बालपणासारख्या टवटवीत; तर काही वयाच्या परिपक्व सांजवेळीसारख्या गहिऱ्या.

‘ऊन-सावली’ हा शब्दप्रयोग स्वतःमध्येच काव्य आहे. ऊन देतं ऊर्जा, उत्साह, बळ. सावली देते आश्रय, थंडावा, शांतता. जीवन या दोन्हींच्या संयोगातून आकार घेतं. जसे दिवसात सूर्य असतोच, पण त्याचबरोबर एखाद्या झाडाखाली शांततेची सावलीही असते; तसेच मनुष्याच्या जीवनात आनंदाचे प्रकाश आणि विरहाची छाया दोन्हीही एकाच नाण्याच्या दोन बाजूसारखे आहेत. कवयित्रीने या दोन्ही अनुभूतींचे सुंदर एकत्रीकरण आपल्या कवितांत केले आहे. एखाद्या ओळीत प्रकाशाचा वितळता तुकडा चमकतो; तर पुढच्या ओळीत सावलीच्या गहिऱ्या शांततेत आपण विसावतो.

‘झोका’ हा शब्द बालपणीच्या आठवणींचा, आईच्या हाताच्या स्पर्शाचा, वाऱ्याच्या गंधाचा आणि जगण्याच्या तालाचा प्रतीक आहे. झोपाळा केवळ खेळण्याचे साधन नसतो; तो मनाला लय देणारा अध्यात्मिक अनुभवही असतो. झोक्यातील आरोह-अवरोह जीवनातील चढ-उतारांचेच रूपक वाटतात. येथे प्रत्येक कविता आपल्याला अलगद झुलवते. कधी ऊंचावर घेऊन जाते, कधी हलकेच खाली उतरवते. या काव्यसंग्रहातील झोका म्हणजे शब्दांचा झोका. मनाला स्पर्शणारा, अंतर्मनाला हालवणारा आणि वेळोवेळी डोळ्यात एक चमक आणणारा.

‘ओढ’ हा शब्द कवितेला एक असामान्य सजीवता देतो. ओढ म्हणजे तडफ, आकर्षण, आकांक्षा. कोणत्यातरी गोष्टीकडे सतत खेचत नेणारी अदृश्य ताकद. कवयित्रीच्या कवितांमध्ये ही ओढ वारंवार दिसते. कधी आठवणींकडे, कधी नात्यांकडे, कधी स्वप्नांकडे, कधी निसर्गाकडे, कधी स्वतःकडेच. जे कवितेच्या माध्यमातून अंतर्मनाशी संवाद साधतात त्यांना ही ओढ किती महत्त्वाची असते हे ठाऊक असते. ही ओढच शब्दांना नवा जन्म देते; हीच ओढ वाचकाला थेट कवितेच्या हृदयापर्यंत नेते.

साहित्यकृती म्हणून हा संग्रह ज्या पद्धतीने रचला आहे, त्यातील लय आणि बांधणी यांचे स्वतंत्र कौतुक करावे लागेल. कवितांचा क्रम केवळ विषयानुरूप नाही; तो भावनांच्या वळणावर बदलत जाणारा आहे. एक कविता वाचल्यानंतर दुसरी कविता त्या भावनेचा पूल बनते. उंच मन:स्थितीत संपणारी एक कविता पुढच्या कवितेत शांत तलावासारखी स्थिर होते. दु:खपूर्ण ओळी येतात, पण त्यानंतर अचानक एखादी आशेची झुळूक आपल्याला स्पर्शून जाते. या प्रवासात आपण कुठे चाललो आहोत, हे कधी कधी लक्षातही येत नाही. आपण फक्त कवयित्रीच्या भावविश्वात हरवत जातो.

कविता वाचताना अनेकदा वाचकाला स्वतःचा चेहरा काव्याच्या आरशात दिसतो. हा संग्रह त्या अर्थाने अतिशय जिवंत आणि स्पंदनशील आहे. कारण येथे कवयित्रीने आपला अनुभव सांगताना वाचकाला त्याचे स्वतःचे अनुभव शोधायला प्रवृत्त केले आहे. काही कविता वैयक्तिक वेदनेच्या सीमारेषेवर उभ्या आहेत, तर काही अनामिक आनंदाच्या किनाऱ्यावर. काही प्रेयसीच्या मनातील चैतन्याकडे नेतात, तर काही मातृत्वाच्या शांत आणि सौम्य भावनेत विसावतात.

या संग्रहातील भाषा ही अत्यंत स्वच्छ, सुरेल आणि प्रवाही आहे. मराठी भाषेच्या सौंदर्याचा प्रत्यय देणारी अशी भाषा फार कमी काव्यसंग्रहात दिसून येते. शब्दांची निवड काटेकोर, पण भावनांची मांडणी सहज. ओळी साध्या, पण अर्थ विलक्षण गहिरे. काही क्षण वाचकाला वाटते – ‘‘हे मीच विचारले होते, पण शब्द सापडले नव्हते.’’ अशा क्षणांची सर्वोत्तमता म्हणजे कविता वाचकाच्या मनाशी एकरूप होते.

हा काव्यसंग्रह हातात धरताना अशी जाणीव होते की आपण फक्त कवितांचाच संग्रह वाचत नाही; आपण एक आत्मीय प्रवास करत आहोत. जसा ऋतू बदलतो,

तसे या कवितांचे रंग बदलतात. जसा वारा दिशाही बदलतो, तशी कवितेची लयही बदलते. जसा मनुष्यजन्म हा प्रवास आहे. कधी वादळी, कधी शांत, कधी ऊन, कधी सावली तसाच हा काव्यसंग्रहही आहे आणि म्हणूनच तो प्रत्येक वाचकाच्या हृदयात उतरेल, त्याच्या मार्गातील एखाद्या गूढ दगडाला हलवेल, एखाद्या थकलेल्या क्षणाला नवा श्वास देईल.

शब्दांना पंख असतात, पण ते उडतात मनाच्या आकाशात. या संग्रहातील प्रत्येक शब्द हे पाखरू आहे. कधी आकाशात झेपावणारे, कधी पानाफुलांत विसावणारे, तर कधी वादळातून मार्ग काढत उभारी देणारे आणि म्हणूनच या संग्रहाचे महत्त्व हे केवळ साहित्यिक स्वरूपात नसून भावनिक आणि आध्यात्मिक स्वरूपातही जपावेसे वाटते.

वाचकांनी हा काव्यसंग्रह वाचताना मन उघडे ठेवावे. स्वतःच्या भावनांना स्वतःजवळ ठेवण्याऐवजी त्यांना कवितांसोबत मिसळू द्यावे. कारण कविता ही दोन आत्म्यांमधला संवाद आहे. कवीचा आणि वाचकाचा. या संग्रहात त्या संवादाचे अनंत सुंदर क्षण दडलेले आहेत.

श्री. सदानंद घोटीकर
विलेपार्ले, मुंबई

अनुक्रमणिका

१) जीवनाची रीत ही ... १५
२) मोहरीच्या पिवळ्या पिवळ्या फुलात ... १६
३) अरे अरे बोक्या दादा ... १७
४) घर आपुले ... १८
५) असा अनोखा जगू या ग्रीष्म हा ... १९
६) ती आणि मोगरी ... २०
७) बळ तू देशील तर ... २१
८) आई आईच असते ... २२
९) तप्त झळा मातल्या ... २३
१०) वेळा चुकल्या ऋतूंच्या ... २४
११) गुलमोहराची आली थंडाळी उन्हात ... २५
१२) वळण आगळे होते ... २६
१३) हे थेंबांचे मोती सुंदर ... २७
१४) हीच दे देवा सखी साजणी ... २८
१५) काळजाचे पिकलेत ओलसर गरे ... २९
१६) हात कुणाचे स्वर्णिम झाले असतील ... ३०
१७) रीत कशी मोगऱ्याची ... ३१
१८) इथे विसावती कला ... ३२
१९) घे पदरी तुझ्या ... ३३
२०) खडक सारे रुजवे ना ... ३४
२१) धुंद मोगऱ्याची धुंदी ... ३५
२२) पाऊसधारा ओलित वारा ... ३६
२३) इथे फिरस्ती कितीतरी ... ३७
२४) मनातल्या श्रावणाला ... ३८
२५) आषाढातील पाऊसधारा ... ३९
२६) मनी श्रावण हा राही ... ४०
२७) रोज ऊन्हं सांगा बरे ... ४१
२८) हिमाचली सार्थकत्व ... ४२
२९) वाट रेशमी रेख ना ... ४३
३०) जगणे ते खरे ... ४४
३१) निवांत निलयी हेम ... ४५
३२) सारेच प्रश्न वेडे ... ४६
३३) मधुमास नवा वाटे ... ४७
३४) दूर त्या तिथे ... ४८
३५) घरट्याची ओढ आहे ... ४९
३६) म्हणून ही सुरंगी सखी वाटते ग ... ५०
३७) प्रिया मनाचा पिसारा ... ५१
३८) आई म्हणजे तत्त्व चिरंतन ... ५२
३९) अभंगवाणी ... ५३
४०) मधुर मधुरतम माधुर्याची ... ५४
४१) पाऊस वेडा वागे ... ५५
४२) बरवा श्रावण जन्मला ... ५६
४३) ऐक बा विठ्ठला ... ५७
४४) हे वेडाचे वेडूऽऽ कोडे ... ५८
४५) जळ अवखळ लाटांच्या नागिणी ... ५९

४६) तुझी प्रिय राणी
हिरमुसली ... ६०
४७) अन् वेणूच्या
सुरात मधुऱ्या ... ६१
४८) दुधावरची साय ... ६२
४९) अरे गोडुल्या
फुला फुलांनो ... ६३
५०) प्रीतीचा झरा ... ६४
५१) तुझे माझे नाते,
द्वैत की अद्वैत ... ६५
५२) ऋणानुबंधांचे
बंध अगणित ... ६६
५३) येरे येरे तू पावसा ... ६७
५४) वाटेच्या वाटेवरती ... ६८
५५) तुजपाशी नेते ... ६९
५६) अशी चैतन्ये
पसरून जाती ... ७०
५७) दे तनु मज पुष्पवल्ली ... ७१
५८) ऋतू भावनांचे येती ... ७२
५९) जीव पावसातून गोळा ... ७३
६०) मनातला मोरपीस ... ७४
६१) हिंदोळ्यावर
कधी सुखाच्या ... ७५
६२) आठव येते
पाठव त्याला ... ७६
६३) सोनचाफ्या गंधबेड्या ... ७७
६४) गाव तोच रेखावा ... ७८
६५) झाडा तुझ्या फांदीवर ... ७९
६६) सुमन जुई ... ८०
६७) ओल्या पंखांची झळाळी ... ८१

(१)
जीवनाची रीत ही

आज बहराच्या ऋतुने
गंध ल्याले
आणि चैतन्याचे अमृत
घोट प्याले

पालवी फुटली जीवाला
कोंब आले
उमलुनी आशा निघाल्या
स्वप्नं झाले

हिंदोळे घेऊन वारा
छंद वेडा
झोंबतो तो लोम्बतो
बघ गंध वेडा

फांदी फांदी पल्लवीने
झाकलेली
सावलीही दाट पायी
टाकलेली

पुष्प फळ लगडून आल्या
ज्या ऋतुल्या
ओसरून जातील कधी
हिरव्या पानुल्या

ओळखावी हार कधी अन
जीत ही
जीवनाची जाण आहे
रीत ही

दि.१८/०१/२०२४
सकाळी ०९.४३ वा.

(२)
मोहरीच्या पिवळ्या पिवळ्या फुलात

मोहरीच्या पिवळ्या पिवळ्या
फुलात मोहरून गेली
आज माझी मनुली हळवी
लाजून गाली आली

धुक्यात दवबिंदूंच्या माळा
अंगावर दवबिंदू जाळी
डवरून आली गोरी गोमटी
कांचनरंगी मोहरी पिवळी

डुलत राहते हलकी हलकी
सख्या वाऱ्याच्या अंगावरती
मधेच हसते मळ्यात बसते
घेऊन प्रीतीमधली गिरकी

काय बोलते हळूच सखीच्या
कानामध्ये गीतही पिवळे
साडी पिवळी नक्षी पिवळी
पिवळी जर अन काठही पिवळे

उन्हात थोडी गरमाईची
शाल उबेची मग पांघरते
अजून पिवळी होते धम्मक
गम्मत घडुनी ती गांगरते

दि.२४/०१/२०२४
सकाळी ०९.१० वा.

(३)
अरे अरे बोक्या दादा

अरे अरे बोक्या दादा
करशील का रे वादा
झडप नको घालू ना
पक्षी मी साधासुधा

उडतो मी आकाशी
तू कशाला खाशी
मित्र समजून घे
नव्याने तू पाहशी

सांग काय देऊ मी
गोड गोड फळे की
बिया आणू चोचीतून
दूध थोडं मग पी

किती किती रागारागाने
बघतोस वेगाने
नको असे करू बघ
पहा मला प्रेमाने

अंगणात सकाळी
सोन उन्हं रे आली
हास जरा गोड गोड
मैत्री आपुली झाली
मैत्री आपुली झाली

दि.११/०२/२०२४
सकाळी ११.२३ वा.

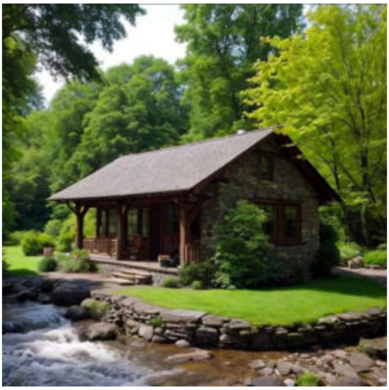

(४)
घर आपुले

कधी होईल घर आपुले
अशा हिरवाईच्या कुशीत
जिथे वाहे खळाळून
झराही स्वतःच्या खुशीत

उन्हांची रांगोळी पडते
घराच्या अंगणी अवखळ
झुळूक वाऱ्याची वाहत ये
सतत गुणगुणणारी चंचल

असा झरतो हा पाऊस बघ
मला भिजवून जाताना
हळूच मैनाही फांदीवर
निरखते मजसी गाताना

झावळ्या झाडांच्या येती
वाकुनी सावली द्याया
छतावर साळुंक्या जमती
झिम्मा फुगड्या खेळाया

सांजेला घरट्यात किलबिल
पिलांना भेटते माय
तुझेही त्याचवेळी रे
घरकुली वळती बघ पाय

मी पडवीत वाट पाहणारी
तुझ्यासाठीच थांबेन
प्रीती पाहून आपुली रे
रातही रोजच लांबेल

नभातील चांदण्या येती
रातीला खाली उतरून
गोडी नात्याची पाहून
किती जातील रे हरखून

घरातील कोन्याकोन्यात
गंधाळून वावर जातील
हिरव्या सृष्टीने गाणी
प्रीतीची बहरा येतील

दि.०२/०३/२०२४
सायंकाळी ०५.२५ वा.

(५)

असा अनोखा जगू या ग्रीष्म हा

सरस तीरावर गुलमोहराची
वाट किती देखणी
टाकत अलगद पाऊल त्यावर
स्वप्नांची रेखणी

लाहीलाही होते उन्हाने
ग्रीष्माची काहिली
तशात येथे तुझी राजसा
स्मृती जळी राहिली

थंडाव्याची रम्य ठिकाणे
सोबतीने चालली
तूही प्रीतीने मज केसांतुन
मोगरी जी माळली

कुठून एवढी उमेद येते
रखरखणाऱ्या उन्हात
जाळतो शोषतो सुकवतो ऋतू जो
तरी पालवी मनात

जळात शीतल सुवास भरले
सुगंध पुष्पातुनी
परिमळणारा वारा वाहतो
रानारानातुनी

नौकाविहारा येई प्रियवरा
तुषार दे उडवुनी
असा अनोखा जगू या ग्रीष्म हा
आठवास घडवुनी

दि.१९/०३/२०२४
रात्री ०७.४१ वा.

(६)
ती आणि मोगरी

मोगऱ्याच्या फुलांची करंडी
किती खुणावत राहते न
सुगंधभरल्या डोळ्यांनी
प्रेमाने पाहते न

कधी वाटते अलगद गुंफून
प्रेयसीच्या केसात जावे
कधी फुलांना देवापायी
भक्तिरसात नाहत वहावे

कधी नुसत्याच ओंजळीत
प्रेमाची कबुली देऊ की नको
ह्या गोंधळात कळ्याही म्हणत
बसतात फुलू की नको

किती दाहक उष्म्याच्या
काहिलीचा त्रास
तरीही क्षणात कमी होतो
येताच मोगऱ्याचा सुवास

उगाच वाटत राहते
ती अवचित येईल
मोगरीसारखी तिच्या प्रीत गंधात
मला बुडवून देईल

ती आणि मोगरी
सारख्याच वाटतात
ओसाड रुक्ष वातावरणात
परिमळ देत भेटतात

दि.०५/०४/२०२४
सकाळी ०९.३२ वा.

(७)
बळ तू देशील तर

गर्द दाटसर तुझ्या सावलीत
ठाव मिळू दे मजला
तप्त उन्हाच्या झळा पोळती
एक दिलासा इथला

नाही नाही म्हणती कोणी
दिसत तुझे ते रूप
कुणा वाटते आत उलगडे
खरे तुझेच स्वरूप

पानामधल्या सळसळणाऱ्या
हवेस एक विचार
आत बसुनी जे चालवी सारे
प्राण तुझे व्यापार

डोळ्यामधल्या तेजाला जर
देईन तुझेच नाव
दिसते न दिसते तुझेच असते
एक अनामिक गाव

काडी इथली माडी इथली
झाडीही इथली
जोवर असते कृपा तुझी बघ
वाडीही इथली

इतुके समजून घ्यावे निश्चित
उमजून येशील जर
वरपांगी हे जगत चालते
बळ तू देशील तर

दि.१०/०४/२०२४
रात्री ०९.४९ वा.

(८)
आई आईच असते

माय छत होत जाते
आभाळ गळताना
देह छत्री करते
ऊन्हं झळा झळताना

तिची ऊबदार ऊब
ऋतू कोणताही असो
तिच्या स्पर्शात गोडवा,
नजरेत गाव वसो

तिचा पोलादाचा देह
मन मऊशार लोणी
आई विना देव इथं
डोळा पाहिला का कोणी

तिच्या दिवसात युगे
जाती सामावून रोज
पिल्लांसाठी सोडते ती
किती सहजीच नीज

किती सोसते भोगते
देह झिजवून देते
बीज मायेचे पेरून
स्वतः उगवून येते

सुख मिळावे बाळांना
दुःख डोईवर झेले
देई अमृताचा पान्हा
पीत विषाचे ही पेले

तिचे रूप कोणतेही
माय आई पाखरू की
पशु पक्षी कीडा मुंगी
प्रिय गाय वासरू की

आई आईच असते
तिच्या हृदयी वात्सल्य
माय असते म्हणून
किती विसावते बाल्य

नाही उपमा कशाची
माय लेकरांस जगी
आई नसता जगात,
सारे पोरके ना उगी

आईपण नाही सोपे
देह मन काळीजही
आई आत्म्याचे नाव
परमात्मा तीच ही

दि.१८/०४/२०२४
रात्री ११.५४ वा.

(९)

तप्त झळा मातल्या

तप्त झळा मातल्या
ओकतात आग ही
भुईमध्ये दबलेल्या
उष्म्याला जाग ही

सकाळीच तापतो
तळपतो मार्तंड
राग त्याचा अनावर
ताप वाटे प्रचंड

गरमीचा उच्चांक
अंगी लाही लाही
जीव असो कोणताही
ओरडतो त्राहि त्राहि

दोष निसर्गाचा ना
मानवाचा आहे हा
तोडुनिया जंगलांना
प्रगतीला पाहे हा

घालविली हिरवाई
संकटात धरती आई
आपल्याच विनाशाची
माणसा तुला का घाई

दि.२४/०४/२०२४
रात्री ०८.०३ वा.

(१०)
वेळा चुकल्या ऋतूंच्या

धरा तापली तापली
भुई कासावीस झाली
त्यात वैशाख वणवा
रणरण ऊन्हं व्याली

आग ओकतो रोजच
वर सुर्व्या बसून
मग वाटते उगाच
पाहतो का तो हसून

करा नुकसान तुम्ही
आम्ही रौद्र रूप दावू
माय बाप निसर्गाचा
नका दुखावून देऊ

नाईलाज आमुचाही
राग कसा तो करावा
आपणच निर्मीयले
त्याचा काळ का ठरावा

वेळा चुकल्या ऋतूंच्या
घ्यावा शिडकावा थोडा
कुठे शीतल गारवा
कुठे अवकाळी खोडा

आता तरी सुधरावे
जरा नव्याने पहावे
भाव हळवे जरासे
आम्हासाठी ही ठेवावे

दि.१३/०५/२०२४
रात्री ११.५६ वा.

(११)

गुलमोहराची आली
थंडाळी उन्हात

पिसारल्या गुलमोहराचा रंग काय
लाल लाल काया आणखी तो काय

झिपारल्या पानापानातुन कोण बोलं
स्वप्नाचा वारा जरा गार गार डोलं

फांदी फांदी डवरली सूर छेडते ना
घामाघूम शरीराचे श्रम तोडते ना

सावलीची सावळीशी खेळी चाललेली
शीतलशा ओट्यावर थंड बोललेली

खोड त्याचं सरळ की जरा वाकलेलं
उन्हं अंगावर घेत बंडी बेतलेलं

गुलमोहराची आली थंडाळी उन्हात
चला नजरेला सुख देऊ त्या भरात

दि.०८/०६/२०२४
रात्री १०.०५ वा.

(१२)
वळण आगळे होते

आयुष्याच्या या वळणावर
अवचित काही घडते
दिवसा ढवळ्या उघड्या डोळी
स्वप्नं नव्याने पडते

तीच माणसे रस्ते तेही
त्याच जगाच्या रीती
पुन्हा नव्याने उमलून येते
काळजात का प्रीती

एक अबोली खुलून येते
दाहणाऱ्या ग्रीष्मातही
झुळूक अचानक येते शीतल
वेदनेच्या उष्म्यातही

विसरून गेल्या होत्या ज्याही
वाटा दिसून आल्या
विसरून सारे पुन्हा नव्याने
दिशाही हसून आल्या

नजर कोणती गेली भिडून की
नजरबंदी ही झाली
पिंजऱ्यामधली बंधित कहाणी
स्वच्छंदी की झाली

ते डोळे ते शब्द लाघवी
रूप वेगळे होते
ते क्षण वेडे ते मन मोहित
वळण आगळे होते

दि.१०/०६/२०२४
रात्री ०११.५७ वा.

(१३)
हे थेंबांचे मोती सुंदर

हे थेंबांचे मोती सुंदर
टपटप ओघळले
स्वर्गामधले नितळ हे मौक्तिक
जळ होऊन घळले

छळल्या होत्या उन्हे पानुल्या
झाडांच्या कवळ्या
सुकल्या होत्या रुसल्या होत्या
फुलण्याआधी कळ्या

जलधारांची सरगम छेडत
सूर मल्हार होई
हरकती मुरक्या घेत ही वर्षा
गाणे पावशी गाई

स्पर्श गारवे रंग ते हिरवे
थेंब किती बरवे
ओघळताना अन् घळताना
गळणे किती भरवे

फिरते फिरते चक्र नभातून
घन गंभीर आवाज
वर्षामधुनी चारमास ही
धरा सजवते साज

दि.२४/०६/२०२४
सकाळी ०७.०९ वा.

(१४)
हीच दे देवा सखी साजणी

कलत्या उन्हात गडे साजणी
तुझा आधार मज लाभू दे
चढत्या काळी साथ दिली तू
गंध मायेचा वाढू दे

थरथरणाऱ्या हातालाही
कंप का सुटतो कळंच ना
निर्बल झाला तुझा ग साथी
आता त्याला काही वळंच ना

वळवून घेतीयास आज बी मला
शब्द तुझा ना कधी दुखरा
क्षणाक्षणाला घट्ट नाते तू
केले म्हणूनच म्या ना उपरा

उभा म्हणूनच आहे सांगतो
पाहून सोबती कारभारणी
धडकत राहतं काळीज येडं
वाटतंय जगणं सत्कारणी

तू मागितलं साता जल्माचं
आपलं नातं देवासनी
म्या बी मागतो जल्मोजल्मी
हीच दे देवा सखी साजणी

दि.२९/०६/२०२४
सकाळी ०७.४४ वा.

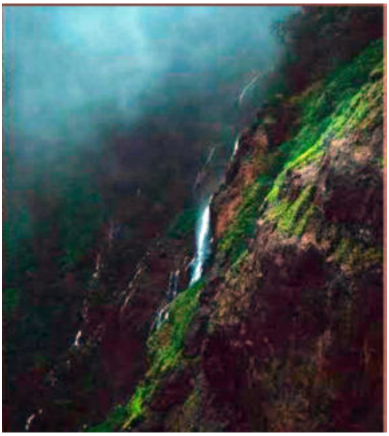

(१५)
काळजाचे पिकलेत ओलसर गरे

डोंगराला जाग आली वाहतात झरे
काळजाचे पिकलेत ओलसर गरे

टणकशा देहावर पावसाचा शेला
मनातुन पर्वत ढगातचि गेला

आली बागडत कशी मिठीतुन राणी
पावसाची कानामध्ये त्याच्या गात गाणी

कोणी कसे फिरकेना उन्हाच्या झळात
एकटाच डोंगुर हा विराण काळात

आता सुखे अंग त्याचे मोहरून गेले
पांग फिटताना डोळे भरभरून आले

दि.२९/०७/२०२४
सकाळी ०८.३१ वा.

(१६)

हात कुणाचे स्वर्णिम झाले असतील

कांचनाचे ऊन पडले
पिवळाईची जादू
पीतसळी खुले पालवी
खुले जरासे वागू

बघा तृणाने पीतांबर हे
अंगावर ओढले
कुणी अंबरी किरण सोनेरी
सूर्याचे तोडले

तरुवर बसला धम्मक पिवळा
साज फुलांचा लेऊन
त्यावर अंगी शेला ओढला
रेशीम पिवळी घेऊन

कशिदाकारी कुणी काढली
पिवळ्या धाग्यांमधली
हात उन्हाचे विणकर होती
सुवर्ण धरित्री इथली

असे वाटते हात कुणाचे
स्वर्णिम झाले असतील
पराग होऊन झरतील जेंव्हा
सुमने पिवळी दिसतील

दि.०६/०९/२०२४
रात्री १०.५७ वा.

(१७)
रीत कशी मोगऱ्याची

हसून उमलत्या मोगऱ्याला
कसे सांगावे दुःख
विरहामध्ये अजून वाढते
प्रिया भेट रुख रुख

त्याला काही माहीत नाही
गंध वेडावतो
प्रिया दूरवर जीव खालीवर
किती तो भंडावतो

वर तापती झळा उन्हाच्या
आत आग विरहाची
तशात उमलून डोलून जातो
रीत कशी मोगऱ्याची

तिच्या कुंतली विराजताना
कर माझे गंधाळती
कितीकितीदा मने नव्याने
सौंदर्यी भाळती

नको हसू तू गोड एवढे
ऐक जरा मोगऱ्या
क्षणास करशील दोघांमधल्या
धुंद सुरभीने साजऱ्या

दि.३०/११/२०२४
०६.३४ वा.

(१८)
इथे विसावती कला

मेघ पांघरले कुणी
नग कळस दिसेना
नभ गुडूप झाले हो
कुणा कुठे गवसेना

कुणी हिरवी पोपटी
सांगा दुलई घेतली
आत दडून कुणी हो
पाचू माळ ती वेचली

तरुवर एकटाच
उभा शांत नि निवांत
त्याची सावली खेळते
ऊन सावल्यांचे भ्रांत

इथे गुंजते कुणाचे
फक्त एकाऽऽकीपण
नसे आवाज रवाचा
मूर्त एऽऽक टाकीपण

इथे विसावती कला
इथे चित्र रंगतात
रसिकांसवे नित
कलाकार दंगतात

दि.०१/१२/२०२४
सकाळी ०८.५७ वा.

(१९)
घे पदरी तुझ्या

आई तुझ्या पदराचे मोल ना कधी
उन्हं किती तापली पण झळा ना कधी

जन्मलो नि पदरात अमृताचा पान्हा
तूच जीवनाचा रस पाजविला तान्हा

नीज तुझ्या पदरात शांतसी झाली
ऋतू बदलती तशी पदरी निमाली

उन्हाळ्यात ताप गेला हवा दे पदर
सावलीचे छत होई आईचा पदर

पावसाळ्यातुन झाली छत्री पदर
हिवाळ्यात ऊब देतो वात्सल्य पदर

हात पुसाया मिळतो आईचा पदर
डोळे भरताच आसवांनी ये पदर

अंथरून होतो होतो पांघरून मला
रक्त भळभळताच चिंधी ये कामाला

ऊब लागे जीव जागे मायेने तुझ्या
आई माझे अपराध पदरी तुझ्या
घे पदरी तुझ्या

दि.११/०४/२०२५
सकाळी ०७.३३ वा.

(२०)
खडक सारे रुजवे ना

प्रत्येकाला जगण्यासाठी
एक सांध पुरते ना
फूल असो वा काटे नशिबी
खूण त्याची उरते ना

खडकामधल्या रुक्ष फटीतून
कधी अंकुर उगवे ना
तो काट्यांचा किंवा फुलांचा
खडक सारे रुजवे ना

पडते पाणी पावसातले
तो भिजतो भपका ना
पुन्हा सुकूनी जातो जैसा
कोरडाच ठपका ना

उन्हे साहूनी काळा कातळ
मन त्याचे पाझरते
वर कोरडा आत ओलसर
हृदय भावाने भरते

तसेच रहावे उभे सदाची
कणखर पर्वत जैसा
कुणी करू दे स्तुती की निंदा
खडकास पान्हा हो कैसा
म्हणू दे खडकास पान्हा हो कैसा

दि.२६/०४/२०२५
सकाळी ०७.५४ वा.

(२१)
धुंद मोगऱ्याची धुंदी

धुंद मोगऱ्याची धुंदी
काही उत्तरच नाही
भर उन्हाळ्यातली सुगंधी पर्वणी
काही सरतच नाही

इकडे वाढताना उन्हाच्या झळा,
जीवाची काहिली होते
तेवढ्यात एक झुळूक मोगऱ्याचा
सुरभित चिंब होऊन येते

मग उन्हाचा त्रास म्हणत
कटकट करावी की
मोगऱ्याचा सुवासाने
मनाची करंडी भरावी

देव पण असा महान आहे खरंच
दुःखाचा असह्य उन्हाळा देताना
सुख कुठेतरी मोगऱ्यासारखं हरखून जावं
एक गोड मोहक सौरभ घेताना

म्हणूनच दुःखाचा उन्हाळा
येऊ द्यावा यायचाय तेंव्हा
सुखाच्या मोगर परिमळात
हलकेसे दिलासे मिळतात जेंव्हा

दि.०१/०५/२०२५
रात्री १०.५४ वा.

(२२)
पाऊसधारा ओलित वारा

पाऊसधारा ओलित वारा
गंध मातीचा दरवळतो
जलधारांनी आस बरसावीत
पाऊस मजसी का छळतो

पानेपाने दवात भिजती
तरारून उठते माती
आकाशाशी धरतीवरूनी
ओलाव्याची ही नाती

जसा वेडावून बरसून जातो
तसे भेटावे वाटे कुणी
ओल्या मिठीच्या खुणाही ओल्या
ओल्या भावनांना वेचुनी

मनात नाचून जातो मोरही
फुलती पिसारे रंगाचे
पाऊस येता मन बागडते
शहारलेल्या अंगाचे

तुझ्या धारेतून तुझ्या थेंबातून
मोहरून मन बावरते
तुझे बरसणे देई दिलासे
तप्त झळांतून सावरते

दि.२७/०५/२०२५
सकाळी ०९.०२ वा.

(२३)
इथे फिरस्ती कितीतरी

भूल पडते मनास माझ्या
कुठे कोणत्या जगात मी
मार्ग चालते नवे नव्याने
आणि माझ्या संगतीस मी

नव्याच इथल्या रोज सकाळी
नव्या उषेच्या नव्या खुणा
नव्या जगातील नवीच स्वप्ने
नव्या निशेला पडती पुन्हा

निशा कोणत्या जरा उशिरा
क्षितिजावरती पेंगुळल्या
प्रभातवेळी खुणा निशेच्या
उषेसाठी का रेंगुळल्या

थंडी इथली बंड पुकारे
उन्हात उडती मोद फवारे
कुठे उन्हाच्या झळा बोचती
कुठे उन्हाचे उष्ण तुषारे

मस्त धुंदीतुन रस्ते इथले
तारुण्याच्या मदात बुडती
काळ्या गोऱ्या आणि सावळ्या
सौंदर्याच्या पतंगी उडती

स्वतःत रमल्या जगात फिरती
इथे फिरस्ती कितीतरी
पुन्हा नव्याने जुन्या जगातच
जाण्यासाठी कधीतरी

दि.२४/०६/२०२५
रात्री ०८.३९ वा.

(२४)
मनातल्या श्रावणाला

मनातल्या श्रावणाला
श्रावणाची आस का
बरसू दे कधीही तो
साजनाचा भास का

येते आभाळ भरून
माझ्या मनाच्या गगनी
शहारली होते राजा
तुझ्या स्मृतीने साजणी

मग दव होत येती
क्षण सुंदरांची माळ
तुझा माझा होतो कैद
मनी सुखाचा तो काळ

इंद्रधनू उमटते
सप्तरंगात प्रीतीच्या
सीमा ओलांडल्या तू मी
जगरहाट रीतीच्या

ऊन पावसाचा खेळ
त्याला जीवन हे नाव
राजा घेते ना मी तुझ्या
सांग काळजाचा ठाव

दि.२५/०६/२०२५
रात्री ०१.३० वा.

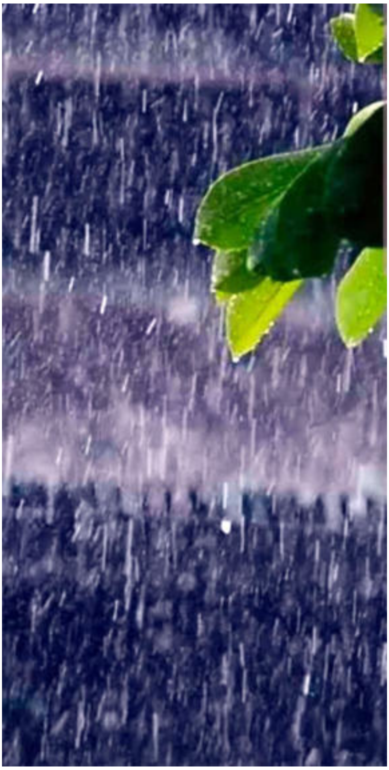

(२५)
आषाढातील पाऊसधारा

आषाढातील पाऊसधारा
मेघमाळ तोरणे अंबरा
झरझरणाऱ्या सरीसरीतून
एक प्रीतीचा वाहतो झरा

मधेच पडते ऊन चमकते
आणिक मध्ये तेज दमकते
आता वाटते गेला पाऊस
टपटप थेंब नर्तकी ठुमकते

इकडे वर्षा तिकडे उन्हाच्या
खेळ सोंगट्या सारीपाटाच्या
मग डोकावे इंद्रधनू अन
कळ्या फुलाव्या मनरंगाच्या

सांग सांगतो मास मनीचा
दूत हो सख्या मेघा सखीचा
दे संदेशा व्याकुळ गाथा
भाव जाण तू माझ्या मनीचा

अंगावरती येतो शहारा
श्रावणदारीऽऽ आषाढ पहारा
तप्त मनाच्या भूमीवरती
आषाढच हो नित्य उतारा

दि.०७/०७/२०२५
रात्री ११.४७ वा.

(२६)
मनी श्रावण हा राही

श्रावणातल्या उन्हाचा
थाट कुणी हो सांगावा
लपाछपी डाव चाले
आलो म्हणून कांगावा

आले वाटते झणीच
होते गुडूप ढगात
सरी पावसाच्या येती
आनंदून या जगात

बरसता धार ओली
ऊब उन्हेरी देते ना
आस श्रावणी मनात
जागा जिव्हाळी घेते ना

सार जीवनाचे जणू
खेळ क्षणाचाच सारा
आता पडे ऊन आता
सरीवर झुले वारा

सारे दिसते नि जाते
असते नसते काही
सारे सोडुनिया द्यावे
मनी श्रावण हा राही

दि.२१/०७/२०२५
रात्री ११.२९ वा.

(२७)
रोज ऊन्हं सांगा बरे

रोज ऊन्हं सांगा बरे
कोणाशी बोलती
प्रभातीच्या वेळी
पानापानात डोलती

कसे कळतात त्यांना
मार्ग रोजचेच
चुकती ना कधी कसे
येती बरोबर तेच

सकाळी कुठे नि
सांगा दुपारी कुठे ते
सांज येता मिटायाचे
कळते कसे ते

कोवळत्या सकाळी या
तापायाचे नाही
भर दुपरीला लाही
लाही होत काही

कधी शांत कधी
अंगारच होत जाणे
कधी सोनसळी कधी
काळेसावळे बहाणे

दि.२९/०९/२०२५
सकाळी ०९.५१ वा.

(२८)
हिमाचली सार्थकत्व

देवभूमी हिमालयी
निसर्गाची उधळण
रंग खेळतात होळी
देखणीशी मिसळण

उन्हं चुंबतात शृंग
नगराजाचे वाकून
हिम वाढवी सौंदर्य
खडकास की झाकून

देवस्त्रियांची दर्पणे
हिमालयी अंगोपांगी
भूवरीची कीर्ती देव
लोकी शिखरांनी सांगी

झाडे सुरुची वाढती
मनी ईर्षा भरूनी
कातरली पाने कशी
गेली आकाश तरुनी

एक आगळी शांतता
सत्त्व तपाचरणांचे
हिमाचली सार्थकत्व
आराधना साधनांचे

दि.१५/१०/२०२५
रात्री ११.०३ वा.

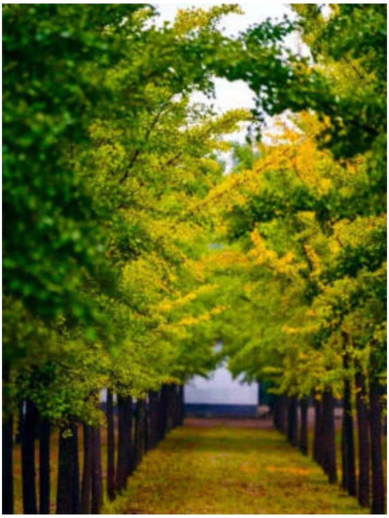

(२९)
वाट रेशमी रेख ना

आतातरी चालू दे मला
मार्ग असा रे देखणा
एक माझ्यासाठी तू
वाट रेशमी रेख ना

जिथे नसतील उन्हे
पुन्हा पुन्हा दाहणारी
नजर कुणाची नसेल
मजवर उगा रोखणारी

ऋतू थांबेल इथे जो
मजसी हवा
मधुमास वाटतो
कसा नवा नवा

थकलेली चालून काटे
फुले पडू दे वाटेवर
गंध लोळू दे मनात माझ्या
गाठू दे पवनास वाटे तर

जे उरलेले जगणे आहे
मोहवू दे माझे मला
पुन्हा नव्याने असे जगावे
वाटू दे माझे मला

दि.१२/११/२०२५
सकाळी ०६.३२ वा.

(३०)
जगणे ते खरे

आता कुणासाठी कसे
झिजायचे मी
ओल्या पावसात आधी
भिजायचे मी

उन्हे अंगावर ऊब
शरीरात घेत
घरट्यात सुखासुखी
सुख नेत नेत

पिंपळाच्या सावलीत
नीज माझी व्हावी
निजताच पापणीत
झोप गाढ यावी

वारा जरा थंडगार
पीत मी रहावे
आकाशात इंद्रधनु
कधीही रेखावे

मातीमध्ये मुरु द्यावे
गंध मातकट
किती चवी किती वास
हुंगावे उत्कट

जगण्याचे ताण आता
पुरे झाले बरे
निसर्गाच्या कुशीतच
जगणे ते खरे

दि.२३/११/२०२५
सकाळी ०९.४३ वा.

(३१)

निवांत निलयी हेम

उडणाऱ्या पाखरांना
विचारा ओढ घराची
कितीही फिरले तरीही
सांजेला ओढ घराची

ते काड्याकाड्यांनीच
विणलेले सुबकसे घरटे
जीवापाड असे प्रियही
प्रत्येकाचे निज घर ते

कुणी असते त्या घरात
स्वागतासाठी थांबून
कुणी येतो आपुला जो
थकून भागून जो लांबून

आधी नजरेत स्वागते
मग येतात दिलासे
काऽऽही गप्पांचे
फेरेही खासे खासे

घासाघासातील प्रेम
कामना घराचे क्षेम
क्षितिजाशी आयुष्याच्या
निवांत निलयी हेम

दि.२१/०२/२०२४
सकाळी ०९.१२ वा.

(३२)
सारेच प्रश्न वेडे

जाणून घ्यायचे ना
आता पुन्हा नव्याने
नाते जुळून येते
आता पुन्हा नव्याने

संवाद साधताना
खुलली कळी मनाची
वाटून ओढ गेली
हळव्या मधुर क्षणाची

नजरेत प्रेम होते
ओसंडू वाहणारे
स्वप्नही खुलून आले
डोळ्यात राहणारे

भेटीत तृप्ती वाटे
तरी आस भेटण्याची
वाढे पुन्हा नव्याने
का ओढ भेटण्याची

सारेच प्रश्न वेडे
सुटतात का कधी ते
रहावे अनुत्तरित
काही तरी कधी ते

दि. २४/०२/२०२५
रात्री ११.२० वा.

(३३)
मधुमास नवा वाटे

पाहतो तुला नव्याने
डोळ्यात वाच प्रेम
लागेल का तसाच
तुजला मदन नेम

बुडतो अजूनही मी
गहिऱ्या तुझ्या नशेत
डोळ्यात भाव खोल
पडतो पुन्हा नशेत

गंधात हरवतो बघ
केसात मोकळ्या त्या
देतो मनात उमलून
प्रीतीच्या पाकळ्या ज्या

स्मरते तुझी प्रतीक्षा
माझ्याचसाठी झुरणे
अर्पून सारे काही
माझ्याचसाठी उरणे

ओठात मौन बोले
मुखडा उदासवाणा
होतो तुझाच आहे
असणार मीही राणा

भेटू पुन्हा नव्याने
मधुमास नवा वाटे
ती ओढ तो भरोसा
सहवास हवा वाटे

दि.०१/०३/२०२४
रात्री ०९.१४ वा.

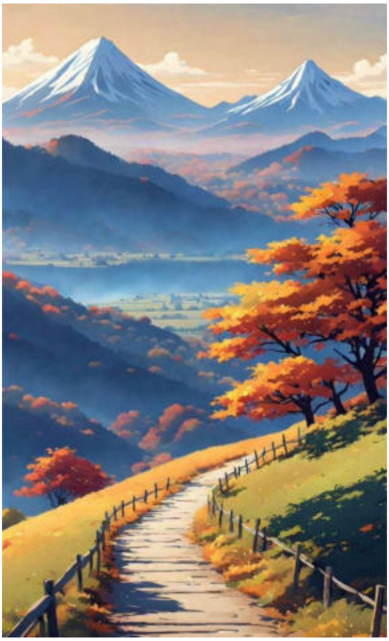

(३४)
दूर त्या तिथे

सौंदर्याची शिखरे सुंदर
लावण्याची वाट
उमलून आल्या केशराचा
सोनकेशरी थाट

चढत्या सोपानांनी चढती
ओढ चढावी इथली
सत्य असे की स्थळी ही मोहक
माझ्या स्वप्नामधली

पायाखाली स्पर्श मल्मली
हर्ष कोवळे खुलती
झाडे वेली पाने फुले ही
पुन्हा नव्याने भुलती

कुंपण वेडे शिस्तीमधले
स्वतःस राखून देते
मनातल्या मनी रंग प्रीतीचे
अंगी माखून घेते

दूर त्या तिथे पहाट थोडी
धुक्यात रेंगाळलेली
गिरीवर शिखरी निशा निळाई
अजून पेंगुळलेली

तशात वाटे हात तुझा मज
हाती घट्ट असावा
साखरझोपेमधेही अवखळ
राजस दूर नसावा

दि.०३/०३/२०२३
पहाटे ०५.५७ वा.

(३५)
घरट्याची ओढ आहे

डोळ्यात वाच माझ्या
नजरेतली करारी
घेतो भरून सहजी
पंखातली भरारी

जगण्यातली मजा जी
जगतो मनास भरुनी
उडतो खुलास उंच
आनंद पंख करुनी

चोचीत दाणा पाणी
तो घालतो सुखाने
गातो सुरेल गाणे
मी गोडव्या मुखाने

बसतो निवांत कधीही
डहाळी झुला झुलुनी
रंगात पंख माझे
जाती उगा भुलुनी

नसती मनात चिंता
घरट्याची ओढ आहे
येताच सांजवेळ
परतून जाय पाहे

दि.०५/०३/२०२४
सकाळी ०७.३९ वा.

(३६)
म्हणून ही सुरंगी सखी वाटते ग

सुरंगीच्या गजऱ्यात मन माझे गुंते
तुझ्या भेटीसाठी अजूनही ते खुंते
भेटून दोघे जे बोलत असू ना
सुगंधित क्षण ते मुखी एक हसू ना

हळुवार मी माळताना सुरंगी
तुझ्या केशसंभारी का लाजते ग
उगा का अशी कंपिता होऊनी तू
नजरेस झुकवून अजब वागते ग

जितकी तू जाशील प्रिये दूर दूर
जणू मजसी जवळी तू येण्या खुणावे
असे वाटते पाहुनी मुग्ध चाळे
तुझ्या मीलनी ओढ माझी दुनावे

कसला तो मादक असे गंध वेडा
तोही भुलावा तू इतकी ग लोभस
असे वाटते निरखुनी तुजसी घ्यावे
तुझ्याने हे जीवन करिशी ग शोभस

तुझ्या माझ्या हृदयी सुरंगीचे काळीज
मळे सुरभीचे ते अजुनी वाहतात
क्षण मोहणारे तिथेची अजूनी
तुझ्या कुंतली ताजेसे राहतात

म्हणून ही सुरंगी सखी वाटते ग
तिच्याने मनी प्रीत मज दाटते ग
पुन्हा तोच येईल ऋतुराज हासत
सीमा सुखाची चरम गाठते ग

दि.२९/०३/२०२४
सकाळी ०७.४७ वा.

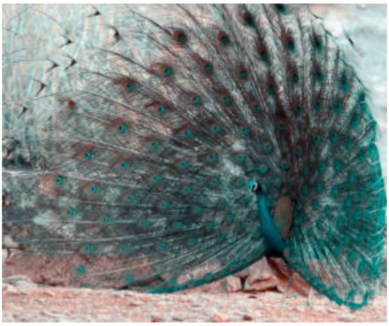

(३७)
प्रिया मनाचा पिसारा

सरसर धारा पाऊस गारा
अंगास ये शहारा
नाचत राही आतून फुलला
प्रिया मनाचा पिसारा

अवखळ किती प्रिया रे
ही पावसाची खोडी
तुज भेटीची तो लावे
माझ्या मनास गोडी

जळ ओघळून जाता
देते किती दिलासे
मागू कसे तुझ्याशी
गुज भेटीचे खुलासे

संपेल का दुरावा
आता न राहवे रे
जावे मिटून कोशी
ना विरह साहवे रे

म्हणतात पावसाचा
लाभे जिवा सहारा
हातात हात येता
लाभे मना किनारा

दि.१०/०७/२०२४
रात्री ०९.२५ वा.

(३८)
आई म्हणजे तत्त्व चिरंतन

ही मायेची छत्रछाया जी
माय शिरावर धरते
जगात सांगा कोण आईसम
स्नेह लेकरा करते

येतील कितीही विपदा भयंकर
देह शस्त्र होतो ना
तिच्या मनातील आशीर्वचनही
अस्त्र बाण होतो ना

तिच्या चिंतनी वात्सल्याची
ओढ सदा जाणवे
आणिक स्पर्शातून तिचा तो
स्वर्ग जणु मानवे

श्वासासंगे लेकरु चिंता
काळजात चालते
जन्मभरी ती निज संततीस्तव
हळूच आसू ढाळते

सुख मागावे केवळ आईने
पिलांसाठी निरंतर
पशु पक्षीण की मानव माय ती
भाव तिचे अजरामर

आई म्हणजे तत्त्व चिरंतन
ईश रूप गोडवा
आई म्हणजे जन्मांतरीचा
बंध निखळ जोडवा

दि.१५/०७/२०२४
रात्री ०९.३६ वा.

(३९)
अभंगवाणी

आतुरल्या डोळा, तेजाचा हव्यास ।
नव्याचीच आस, जीव म्हणे ।।

नको नको देवा, तमाचा संसार ।
व्यर्थ नि असार, प्रयत्नांते ।।

कशाचे गाठोडे, गतजन्म सांगे ।
पंचप्राण टांगे, दावणीला ।।

फुकाचा पसारा, पुण्याचा घसारा ।
शोभेचा तो कारा, चुकविशी तूच ।।

हाक मी मारिते, दुरिता भरीते ।
कृपेच्या सरिते, न्हाऊ घाली ।।

धन्य त्या पावले, चरणी धावले ।
विठाई लावले, पैलतीरी ।।

दि.१८/०७/२०२४
सकाळी ०९.४२ वा.

(४०)
मधुर मधुरतम माधुर्याची

ओथंबून मग येणे म्हणजे
प्रपात पहावे होऊन
वर्षा होता प्रीतीभरली
मस्त घ्यावे की न्हाऊन

सोडून द्यावे झोकून थोडे
स्वतःस उंचावरुनी
खळखळ अवखळ भावप्रवाह ते
मुक्त मोकळे करुनी

रूप वेगळे स्वरूप होते
निजरूपाची गोडी
अनुरागाची सृष्टी फुलता
लाली उमटते थोडी

मधुर मधुरतम माधुर्याची
ओढ जिवा मग लागे
मन हे वेडे अजून थोडे
वेड्यासम का वागे

क्षणात विरतील ताप युगाचे
पुण्य फळाला येईल
सुखद क्षणांची रेलचेल मग
सुखासुखी बघ होईल
सखया, सुखासुखी बघ होईल

दि.२२/०७/२०२४
रात्री ११.२२ वा.

(४१)
पाऊस वेडा वागे

मीऽऽ तूऽऽ पाऊस छत्री
आठवले ना काही
कधीकाळचा पाऊस वेडा
अजून मनात राही

सरी ओघळल्या लाजलाजुनी
अंगावरती शहारा
तशात छेडीत खोडी काढतो
मस्त धुंदला वारा

पानोपानी राग पसरला
मल्हाराचा मधुरसा
धुक्यात हरवून जाते सकाळ ही
रस्ता रोजचा दूरसा

ओल्या ओल्या मातीमधल्या
अत्तरदाण्या खुलल्या
कुठे लाजवंतीच्या गाली
मीलन कलिका फुलल्या

येतो पाऊस गवाक्ष साक्षी
ओघळते ना वर्षा
आसुसलेले जीव भेटता
किती उत्सुकता स्पर्शा

मनात माझ्या अजूनही तो
पाऊस वेडा वागे
आठवणींनी पुन्हा नव्याने
प्रीत मनातून जागे

दि.०३/०८/२०२४
दुपारी १२.३१ वा.

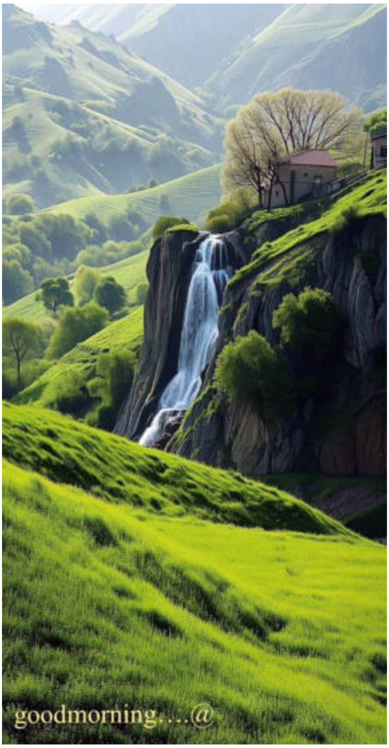

(४२)
बरवा श्रावण जन्मला

मोद भरला आसमंती
तो बरसला उन्मला
मास मधु येऊन जाता
बरवा श्रावण जन्मला

फिरती मधुकर पुंजिका
वनराणीच्या अंचला
पुष्पिकांना उमलविण्या
बरवा श्रावण जन्मला

पालवीच्या तोरणाला
कोंब वेडा दंगला
रंग हिरवे ओतण्याला
बरवा श्रावण जन्मला

ऊन पाऊस पाठशिवणी
इंद्रधनुचा कुंचला
चित्र देखणे रेखण्याला
बरवा श्रावण जन्मला

नभ धरेच्या भेटण्याची
आस वाढते चंचला
मीलनाच्या सोहळ्यातून
बरवा श्रावण जन्मला

दि.२३/०८/२०२४
सकाळी ०९.३१ वा.

(४३)
ऐक बा विठ्ठला

ऐक बा विठ्ठला
जीव कासावीस झाला
डोळे वाटेला लावून
माथा तुझ्या चरणाला

पाप पुण्य ना माहीत
मला तुझा एक ठाव
देवा समजून घे रे
माझा भोळा भक्तीभाव

चंद्रभागेच्या जळाशी
जशी शीतलता राहें
माझ्या मनात तुझ्याच
आधाराची नदी वाहे

बाप जगताचा तूच
माय रखुमाई संग
तुझ्या गाभाऱ्यात जीव
मन गजरात दंग

आज संपली ती नीज
तुला जाग आता आली
देवा तुझी माझी भेट
उपवासी गोड झाली

दि.१२/११/२०२४
रात्री १०.०५ वा.

(४४)
हे वेडाचे वेडूऽऽ कोडे

वेड्या नाजूक वळणावरती
वेडेपण ये भरामधे
वेड्या भेटी होऊन काही
वेड्या स्मृतींच्या घरामधे

वेडून वेड्या वेडभावना
वेडावून येतात पुन्हा
वेडाच्याच भरातून घडतो
प्रीतीचा वेडात गुन्हा

वेड्या वेड्या घिरट्या घालून
वेडी पक्षीण भरवे पिल्ला
वेड्या धीरा उरात वीरा
राखून नेती गड किल्ला

वेड्या क्रांतीतून निपजली
वेडी बेडी तोडकृती
वेड चांगले जडता संस्कृती
वेड वेडता हो विकृती

वेड्या वात्सल्याच्या गावी
वेडी माया माय वेडी
वेड्या वाटेवरी गावची
मनात वसते ओढ वेडी

हे वेडेपण आंदण व्हावे
द्यावे घ्यावे थोडे थोडे
वेडावरती सोडून द्यावे
हे वेडाचे वेडूऽऽ कोडे

दि.१८/११/२०२४
सकाळी ०८.२९ वा.

(४५)
जळ अवखळ लाटांच्या नागिणी

जपून जपून जपून टाक पावला
जीव सखे तुझ्यामधे गुंतला
काय भरवसा अथांग सागरा
धीर मज मनीचा प्रिये संपला

ती घसरडी वाट जप जरा ग तू
तेथ निसटती झणी जाण तू
खडक चिकचिके सारे जाहले
घट्ट पाय रोवुनी ग थांब तू

जळ अवखळ लाटांच्या नागिणी
सळसळ करुनी निघतील धावुनी
येतील सरसर सर सरसावुनी
घे अंदाजा नीट पाहुनी

तूऽऽ ओली चिंब चिंब जाहली
मोहिशी तू मज मना ग भिजलेली
अजूनही तिथेच आहे थांबलो
दृष्टी ही कधीऽऽचीच थबकली

पण वाटे काळजी तू धुंद ग
फुलपाखरू तैसी स्वच्छंद ग
ओढ लावी मजसी तव सुगंध ग
कोशी तुझ्या प्रीतीचा मी बंद ग

दि.१९/१२/२०२४
रात्री ११.२६ वा.

(४६)
तुझी प्रिय राणी हिरमुसली

अशी मी वाट पाहुनी
थकून जाते प्रिया किती रे
तुला कळणार कधी वेड्या
माझी ही असीम प्रीती रे

दाराशी खिळते ही दृष्टी
मन तुझ्या वाटेवर लागे
मी जाते हरवुनी मजला
न कळते का अशी मी वागे

कळी सुकते मी उगा बसते
खिन्नता घेरुनी जाते
मी तुझ्या आठवांच्याच
गावी नित ही फिरूनी येते

कसे सांगू जीवा लागी
अशी होते घालमेल
समोरी तू असावास
साधला जाई ताळमेळ

अशी ही ओढ का लागे
कसे समजावू मी तुजला
जरा समजून तू घ्यावे
प्रिया ना सांगता मजला

पहा डोळ्यात तू माझ्या
ही विरही आस आसुसली
जरा भेटून पाहून जा
तुझी प्रिय राणी हिरमुसली

दि.२१/१२/२०२४
रात्री ०८.५० वा.

(४७)
अन् वेणूच्या सुरात मधुऱ्या

तू वाजव मुरली मुरलीधरा
ते सूर स्वर्गातील येती धरा
मज मनी लहरी उठती कैशा
मज ओढ जाणवे होय त्वरा

कुठले अन कैसे नाते रे
अनुबंध कोणते ना जाणे
देहाच्या पलीकडले काही
हे आत्मसूर मानस गाणे

जगताला वाटे प्रीत कथा
मज वाटे निरंतरची धारा
तो हळूच कुजबुजतो आहे
वृंदावनातील वारा

इथल्या पाना फुलात राधा
श्याम डोलतो आहे
अन वेणूच्या सुरात मधुऱ्या
प्रीत बोलतो आहे

किती काळचे मीलन आपुले
किती वेळाची भेट
राधाकृष्ण हे प्रीतरसायन
कवेत घ्यावे थेट

मग जी मिळते प्रीतप्रेरणा
अतुल्य आहे नाम
राधे राधे कुणी म्हणा की
म्हणा हो राधेश्याम

दि.२३/१२/२०२४
सकाळी ०७.५३ वा.

(४८)
दुधावरची साय

माया जेंव्हा रूप घेते
साकारते माय
तिच्या वात्सल्याचे स्तन्य
दुधावरची साय

वासराच्या ओढीलागी
हंबरते गाय
तिचे मूक काळीज हे
दुधावरची साय

घरट्यात पिल्लं
चोचीमध्ये दाणा जाय
पक्षिणीचे प्रेम होई
दुधावरची साय

कासवीच्या नजरेनं
पिल्लं वाढताय
पोसते ती पाहताना
दुधावरची साय

ऋण कसे फेडणार
दुधाचे कोणी
अमृताची ठेव आई
ठेव संभाळोनी

सायीसाठी दूध मंद
आचेवर तापवा
माय कशी कुणी तिच्या
सारखे दाखवा

काही नका मागू दुजे
धरा तिचे पाय
आई म्हणजे जिव्हाळ्याच्या
दुधावरची साय

दि.१९/०१/२०२५
रात्री ११.५३ वा.

(४९)
अरे गोडुल्या फुला फुलांनो

अरे गोडुल्या फुला फुलांनो
रंग किती साजरा
असाच भासे मला प्रियेचा
मुखडा तो लाजरा

तिच्याही गाली उमटून जाते
लाले लाल कधी लाली
रंग गुलाबी ओठांवरती
मोहोरबंद प्रीत झाली

हळव्या हळव्या जशा पाकळ्या
तुमच्या मोहक छान
हळव्या हळव्या तिच्या भावना
भाव मदन दे दान

तुम्हासारखे स्पर्श तियेचे
हलके मऊ हळुवार
ओढ वेगळी मिळवण्यातली
तुम्हास तिजला फार

फुलता तैशी तीही उमलते
सुकता तशी कोमेजे
इतुके साम्य कसे दोघींमधले
उमजे न मजला हे जे

दि.१६/०२/२०२५
रात्री ११.३२ वा.

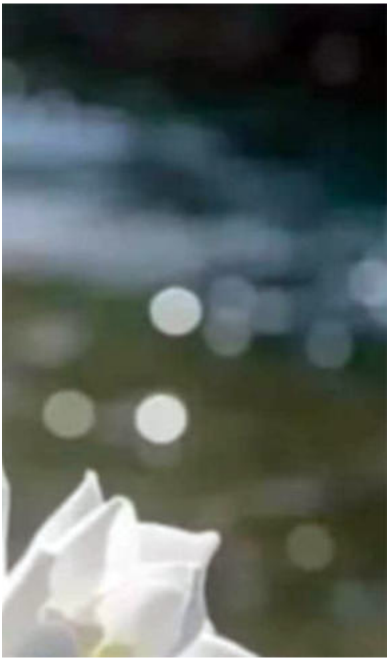

(५०)
प्रीतीचा झरा

प्रीतीचा झरा वाहू दे जरा
न आटता झुळझुळ पाझरा
असू दे ओलावा मनात सखया
भाव प्रेम अनमोल गरा

कुठेतरी सुरुवात छोटीशी
रूप घेत राहील विशाल
जिवंत असल्या अनुरागाच्या
खुणा मोहवीत नेशी खुशाल

उथळ नसे परि खोल पाळेमुळे
जपणे अंतःकरणाला
झरा ओढा वाढवील आपसुक
क्षण सुंदर मग स्मरणाला

रूप घेऊनी सरितेची ही
रीत प्रीत अवखळते पहा
तुडुंब भरल्या तटिनी काठी
लावण्याची बेटे अहा !

मग जाऊ दोघेही सागरा
संसाराच्या अर्पून
काय मिळाले त्याहून पाहू
सर्वस्वाला समर्पून

पुन्हा एकदा आत डोकावू
मूळ जिथे बघ प्रीत झरा
त्या ओलाव्यातून सापडे
जगण्यासाठी अर्थ खरा

दि.०६/०३/२०२५
सकाळी ०८.५८ वा.

(५१)
तुझे माझे नाते, द्वैत की अद्वैत

तुझे माझे नाते इथले की तिथले
द्वैत की अद्वैत कसे सांगू
मन म्हणतं नकोच त्यात अडकू
मनावर एक मोरपीस टांगू

रंग तुझा सावळा नि रंग गोरा माझा
बघणाऱ्याच्या नजरेतले रंग ते
एकरूप होऊन गेलेलो आपण तर
मी सावळी तू गोरा असेच संग ते

यमुनेच्या जळात वेणूच्या सुरात
वृंदावनी काननात तूच तू
राधे राधे जपता जन
मनामनात तूच तू

कुणी म्हणतं राधेनं
चोरीला की कृष्णा
कृष्ण म्हणे राधा माझी
अधुरीशी तृष्णा

मीलनाची ओढ की ते धागे
कुठे सांधले कुणी बांधले कुणास ठाऊक
डोळ्यातून झरतात न आजही
आपुल्या प्रीतीच्या स्मृती भावुक

लीन म्हणे तल्लीन आपण दोघे
तनमन कणकण आपण दोघे
एकच तत्त्व दोन प्रकारे तरी एकच
असे प्रकटलेलो आपण दोघे

दि.२०/०३/२०२५
सकाळी ०८.१२ वा.

(५२)
ऋणानुबंधांचे बंध अगणित

ऋतू अंगावर बहारलेले
नभ मेघांनी भरून गेले
धरणीवरती आकाशाचे
नाते आगळे उरून गेले

फुलती पाने फुले डोलती
कोंब कुशीतून हळू बोलती
आज इथे हे भविष्य उमलून
आनंदाला क्षण हे तोलती

हिरवी हिरवी तृणे खेळकर
स्पर्श रेशमी रुळे अंगावर
कळ्या लाडूल्या गोड गोजिऱ्या
किती भाळावे मधु रंगावर

कोण कुणाची वाट पाहते
कोण इथे मग रमून राहते
कुणास लगे ओढ अनोखी
कोण कुणावर जीव वाहते

कसे हे जुळते नाते अनामिक
ऋणानुबंधांचे बंध अगणित
मनास सांगा कसे बांधावे
जगा भरभरून जीवन क्षणिक

दि.०६/०६/२०२५
रात्री ११.३८ वा.

(५३)
येरे येरे तू पावसा

असा पावसाचा ओला
मार्ग भिजत चालला
तुझ्यावर प्रिये पुन्हा
सखा तुझा हा भाळला

घेत हातात ग हात
किती अंतर चाललो
किती जन्म अबोलाचे
बोल जोडीने बोललो

थंड झुळूक वाऱ्याची
तुला शहारून गेली
बट उडताना जरा
काय कानात बोलली

फुललेल्या बहराला
रंग मदनी चढला
तुझ्या संगतीत राणी
ओढा जगण्या वाढला

येरे येरे तू पावसा
रातीला नि रे दिवसा
कुशीतून माझ्या राहो
तिचा प्रेमळ भरोसा

दि.०८/०७/२०२५
रात्री १२.५७ वा.

(५४)
वाटेच्या वाटेवरती

डोहात अंधाराच्या
बुडून गेल्या वाटा
हळूच त्यातच बोचे
सलणारा हा काटा

आठवणींच्या गुहेतून
वाट कशी काढावी
इथे बुडून जाते मी
अशी ओढ वाढावी

वाटेच्या वाटेवरती
हरवली वाट सापडते
नसे दूर ते जवळी
कधी असेच अलगद घडते

मग स्मृती कधी करतात
भूतकालीन वाटाघाटा
पदरचा तयाने काही
होत जाई कधी का घाटा

मी धुंडाळत जाते ना
तो तुझा मोलाचा वाटा
मग वाट वेगळी वाटे
मी सूर नव्याने गाता

दि.११/०८ २०२५
रात्री ११.५८ वा.

(५५)
तुजपाशी नेते

पाहता कोणास कोणी
काही मनी का जागते
कोण कोठे स्मरते आणिक
उचकी कोणा लागते

दृष्टभेट होऊन जाते
गलबल्यात ह्दय उमलते
प्रीत पोचते ना जेंव्हा
काळजाची कळी ती खुलते

मन गिरकी घेते गोलसर
उंच नभी झोका
ठोक्याशी जुळू लागतो
एक अनामिकसा ठोका

एकांती गलका तर
गलक्यातून शांती
एक तुझा विचार नि
अनोखी मुखी शांती

घन गहन अरण्य वाटे
आज तरुण झाले
प्रियवरास प्रियतमा नि
सारे स्मरून आले

भावनांची ओंजळ ही
सदा गंध देते
ओढ ऐशी ओढते की
तुजपाशी नेते
मला तुजपाशी नेते

दि.१२/०४/२०२४
सायं. ०६.४८ वा.

(५६)
अशी चैतन्ये पसरून जाती

कुणी न पाहती वनी काननी
उमलून आल्या फुला
ते तर झुलती स्वानंदाचा
आनंदाने झुला

हळूच येते झुळूक गारवी
थंड थंड वाहते
वेलीवरूनी कळी कळुली
वाकून मग पाहते

रंग उमलती सारे सुंदर
खुलवून दे परिसरा
त्यातच येतो लाडिक वाहत
अवखळसा का झरा

मधेच उडती गोड गोडुली
नाचरी फुलपाखरे
वाचून घ्यावी पंखांवरती
रंगमोह अक्षरे

अशी चैतन्ये पसरून जाती
क्षणोक्षणी त्या तिथे
दोन फुले मज मनी उमलती
स्वप्नी रमते मी इथे

दि.१४/०३/२०२४
रात्री ११.२० वा.

(५७)
दे तनु मज पुष्पवल्ली

कुसुम आले उमलुनी
रंगात बोलू लागले
पाकळ्यांच्या हिंदोळ्यावर
सुमन डोलू लागले

इवलुसे जगणे की त्याचे
जीव आहे इवलुसा
इवलुशा स्वप्नात रंगे
श्वास त्याचा इवलुसा

केवढा विश्वास त्याच्या
त्या उमलण्यातुन दिसे
राहणे किती काळ न जाणे
तरी परागातुन हसे

सांज होता मिटून घेते
पापण्या अलवार ते
कोश गंधाळून जाती
मस्त मदनी वार ते

रंग किती अन् कोणते
कोणते आकारही
दे तनु मज पुष्पवल्ली
भावफुले साकार ही

दि.२०/०३/२०२४
सायं. ०६.४५ वा.

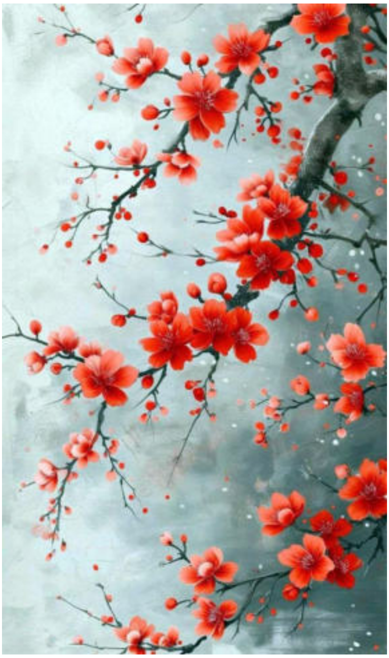

(५८)
ऋतू भावनांचे येती

हळुवार पालवीचे
ऋतू भावनांचे येती
कळ्या कोंब प्रीतभरल्या
मज ओंजळीत देती

विरहातला शिशिर हा
झडतात मीलनेही
भेटावयाची आस
आतूर की मनेही

फुलतात रंगभरली
सुमने मनात सारी
मधुमास गंधभरला
येतो तशात दारी

सृष्टी नवीच होते
कोकीळ कंठ गाई
मोहोर आम्रतरुवर
मादकता ठायी ठायी

प्रणयास जाग येते
ह्रदयी वसंत फुलता
जणु स्वर्ग लाभतो मज
प्रिये बाहुतून झुलता

ठेवू जपून सारे
मनकोंदणी पिसारे
ऋतू हा वसंत वेडा
वेडातले धुमारे

दि.२२/०३/२०२४
संध्याकाळी ०७.१७ वा.

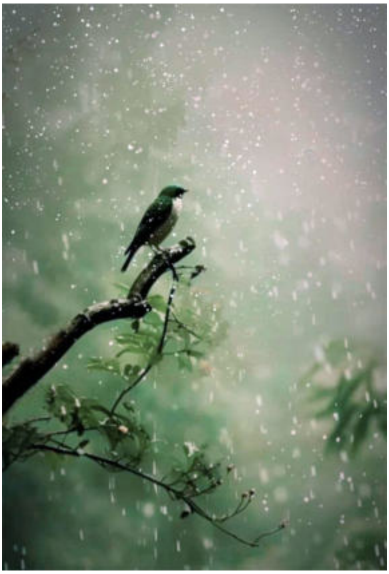

(५९)
जीव पावसातून गोळा

थेंबाच्या पडद्यामधले
गूज पावसाचे ऐकू
चिंब चिंब भिजताना जरा
निवांत सरी मध्ये टेकू

धूसर धूसर दिसेल सारे
तरीही पाणी स्पष्ट किती
स्पर्श हवासा मना दिलासा
जीवनाची संपेल भीती

एकच गाणे सुरेल त्याचे
टपटप सरसर सरीतुनी
अंगावरती थेंब पडावे
खळखळ झरणे दरीतुनी

कोठून येती पाऊस धारा
रिमझिम स्वर्गातून जशा
मरगळ फिटते आशा वाटते
चैतन्याची नवभाषा

केवळ पाऊस केवळ आपण
निव्वळ स्मृतीमय हिंदोळा
भिजल्या धारणीवरती भिजला
जीव पावसातून गोळा

दि.०९/०७/२०२४
सकाळी ०८.४३ वा.

(६०)
मनातला मोरपीस

मनातला मोरपीस फिरतो कसा
श्रीरंग मनी माझ्या उरतो तसा
भाव माझे प्रीतीतले अति अलवार
अनुभव घेत जाशी अति हळुवार

आठवांच्या हिंदोळ्याला उंच उंच झूल
तशी तुला पडते ना माझी सख्या भूल
हाती माझा हात येता हरखून जाशी
नदीकाठी गाव एक नव्याने पाहशी

आता हवा अलगद आल्हाद देते ना
बोल माझे मंजु वेणु प्रल्हाद देते ना
मन माझे मोरपीस फिरे काळजात
कसे कुठे जुळविले धागे या जगात

हरवले क्षण आता शोधावे तू इथे
हाक जिथे मारशील पहा मला तिथे
जन्म फिका रिकामासा जातो का वहात
क्षण एक युग देतो अंतरी रहात

बरसात तुझ्यावर भाव भरलेली
भेट होती आपली का कधी ठरलेली
आता एकरूप व्हावे जगणेच सारे
हवे तसे वहावेत नशिबाचे वारे

दि.२९/०७/२०२४
सायं. ०५.२७ वा.

(६१)
हिंदोळ्यावर कधी सुखाच्या

कुठून आणीशी रंग कोवळे
पोत कोवळी लाली
नवीच येते जन्माला ही
पल्लव नवी नवाली

रेखा त्यावर स्पष्ट उमटती
नसा नसातून रस तो
वाटे भविष्याचे हे मोहक
चित्र रेखितो सरस तो

इवल्या इवल्या पानांवरती
भार भराचा असतो
ऋतू सांडती येती जाती
तरु बहराचा असतो

पुन्हा पहावे वाटे कधी जर
रूप कोवळे तान्हे
शक्यच नाही कधीही असे का
काळ न मागे जाणे

पुढे पुढे ते केवळ पुढती
मुकाट चालत रहाणे
जे जे आहे रेखांकित ते
भाळी भोगत जाणे

हिंदोळ्यावर कधी सुखाच्या
दुःख हेलकावे तर
संचित आपुले गतजन्मीचे
मानून घ्यावे ते तर

दि.१८/०९/२०२४
रात्री ०८.३७ वा.

(६२)
आठव येते पाठव त्याला

उधाणलेल्या हृदयतरुवर
कलिका उमलून येती
पल्लव नसली तरीही ऋतू हे
धुंद झुलून जाती

आत असावी एक प्रेरणा
कुण्या चंद्राननेची
चरणतळाला सागर यावा
लहर उठो कामनेची

आकाशातील खुलून आल्या
ऐक चांदव्या राजा
आठव येते पाठव त्याला
दूर जो साजन माझा

येईल जवळी खुले ही कळी
लाज उमटून यावी
चांदण्यातल्या रातीमध्ये
मी त्याची होऊन जावी

गालावरती मदनलेख तो
लिहून जवळी घेईल
खुशीत तेंव्हा सुमनपाकळी
बहरुन कवळी येईल

दि.२१/०९/२०२४
सकाळी ०७.५८ वा.

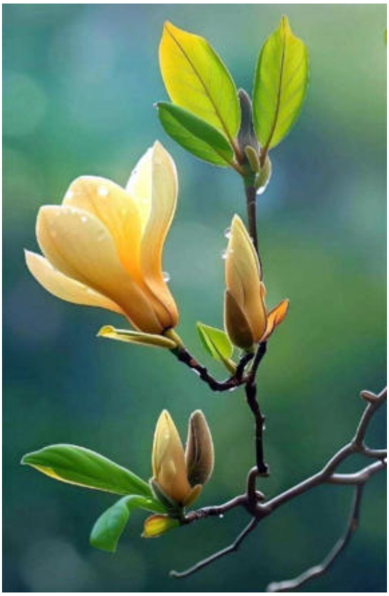

(६३)
सोनचाफ्या गंधबेड्या

सोनचाफ्या काय झाले ना कळताना
पावसाचे अंग झाले उमलताना

एक टोक फांदीवरले का गहिवरले
पान पान आठवांनी का थरथरले

एक गेला पानगळतीचा ऋतू जो
आसवांनी सांडला होता उतू जो

एकटा फांद्यासवे जगताच आला
बागडून मधुमास बहरा धुंद झाला

पल्लवांच्या विभ्रमांना रंग आले
कोवळाले नवनवाले कोंब आले

डोकवून आल्या कळ्या ज्या हासऱ्याशा
अन फुलांच्या हिंदोळी झुलल्या जराशा

पावसाने चुंबिले त्या पाकळीला
उमटूनी आल्या दवांच्या त्या खळीला

सोनचाफ्या लाजणाऱ्या लाजवेड्या
बांधती आम्हा तुझ्या रे गंधबेड्या

दि.२२/१०/२०२४
रात्री ०८.३७ वा.

(६४)
गाव तोच रेखावा

आठवणींच्या हिंदोळ्यावर
झुलते मन माझे
कुठे राहते कुणास तगाउक
ना सोबत तनमन माझे

तिथल्या डॉगर दऱ्या दुशालीत
हिरवाईच्या दंग
एक मनाला चढत जातसे
उत्साहाचा रंग

वाट मोकळी जराजराशी
ओली ती हो चिंब
माणसातल्या माणुसकीतून
निखळ मनाचे बिंब

सान झोपड्या अथवा राहोट्या
कुट्या काड्याकुड्यांच्या
आनंदातून डोलत जातील
तृषा कधी न माड्यांच्या

परतून आले शरीर तिथुनी
काळीज परतत नाही
थोडेही त्या सृष्टीमधुनी
वेडे सरकत नाही

जणु राहतो खोल तळाशी
हृदयाच्या देखावा
जरी एकटी मनात माझ्या
गाव तोच रेखावा

दि.१०/११/२०२४
सकाळी १०.०४ वा.

(६५)
झाडा तुझ्या फांदीवर

झुलणाऱ्या झुल्या तुला
कसे सांगू गूज
वाऱ्या सवे चाले माझे
हळू अलगूज

किती माझ्या मनातले
ताण घालविशी
क्षणामध्ये चेहऱ्यावर
हासू तू आणीशी

उंच उंच नभातून
फिरवून आण
हवेवरी घोळ नाही
आशा माझ्या जाण

खुसखूस खसखस
पिकलीय छान
सख्या साऱ्या मिळुनीया
उठवू या रान

झाडा तुझ्या फांदीवर
जीव टांगलेला
माहेराच्या आठवांनी
भाव रंगलेला
भाव रंगलेला

दि.१९/११/२०२४
रात्री ०७.१५ वा.

(६६)
सुमन जुई

जुईच्या नाजूक फुलासारखं
मन माझं राजा
गंध तुला देईन
स्पर्श कोमल अनुभव जा

हळव्या माझ्या भाव पाकळ्या
हळव्या किती कळ्या
वेलीवरती उमलून येतात
मानसीच्या सगळ्या

ऋतू जसे येतात न
हिंदोळते मन
तुझ्यासाठी हळवे रे
या जुईचे तनमन

सुगंधाचा तू वेडा
सुरभित मी
तुझ्या माझ्या प्रीतीने
पुलकित मी

जपशील मन माझं
सुमन जुई
आकाशाचा आधार हो
मी तुझी भुई

दि.१२/०४/२०२५
सकाळी ०६.४८ वा.

(६७)
ओल्या पंखांची झळाळी

थेंब थेंब बरसले
नभ असे गाभूळले
ढगाढगाशी सुरात
गाणे पावशी जुळले

ऋतू आधी एक होता
आता भरवसा गेला
शरदात चांदण्याला
पावसाने झोका दिला

हवा हिवाळी ओलेती
चिंब दिवाळी चालली
कुणी मंदाकिनी आता
वेळी अवेळी गाळली

वेडी वर्षाराणी अशी
कधी कधीही बरसे
जीव थांब म्हणूनिया
आता जगण्या तरसे

या रे या पिल्लांनो जवळी
मोजा पावसाच्या ओळी
पांघरून किती घ्यावी
ओल्या पंखांची झळाळी

दि.१२/१०/२०२५
रात्री ११.४३ वा.

DR. MANJUSHA KULKARNI
LITERATURE - SANSKRIT

APPRECIATION FROM RENOWNED PERSONALITIES

पुस्तक प्रकाशन समारंभ

''हाय रेंज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्डस्''मध्ये मराठी काव्य रचनेचा विश्वविक्रम झाल्याबद्दल
गौरव सोहळा

२०२० वेळ : ११
: राजभवन मुंबई

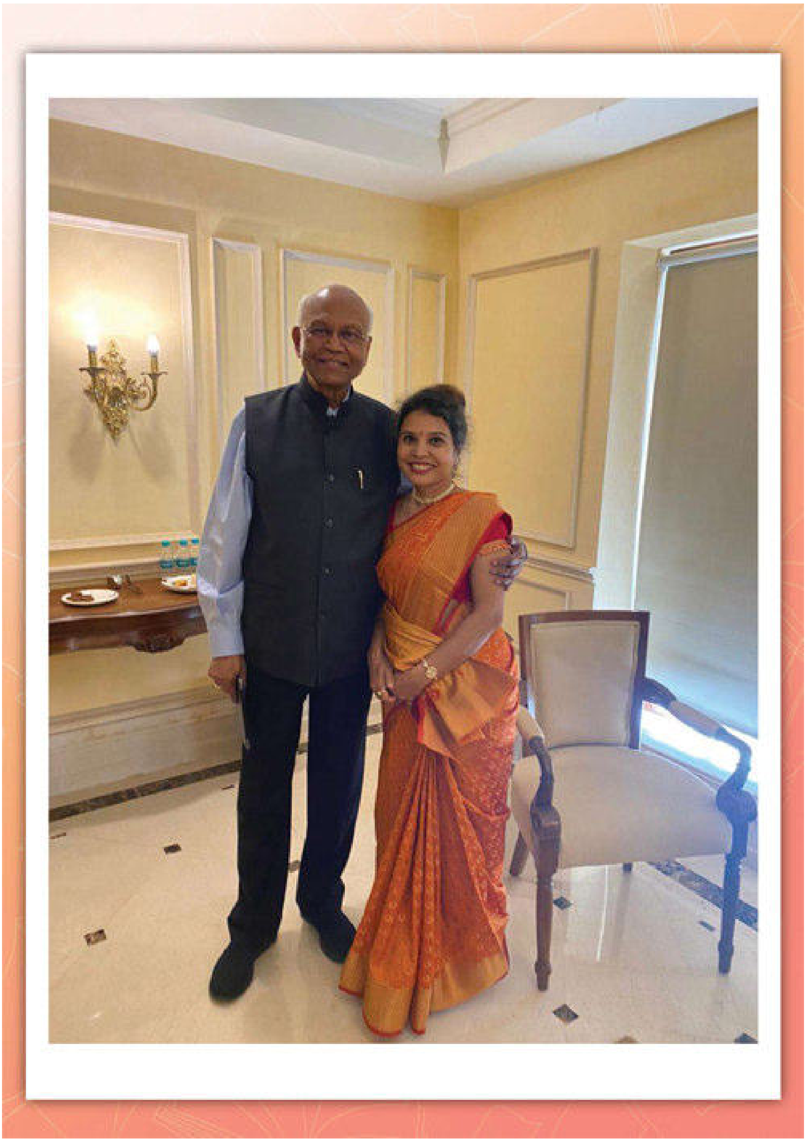

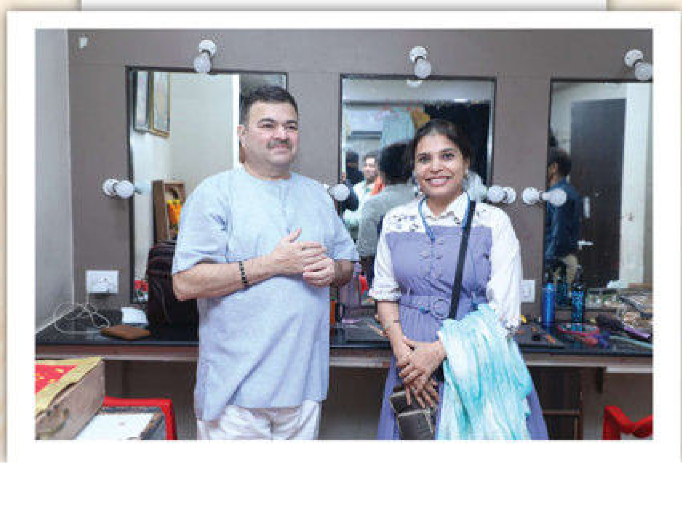

16th WORLD
SANSKRIT CONFERENCE

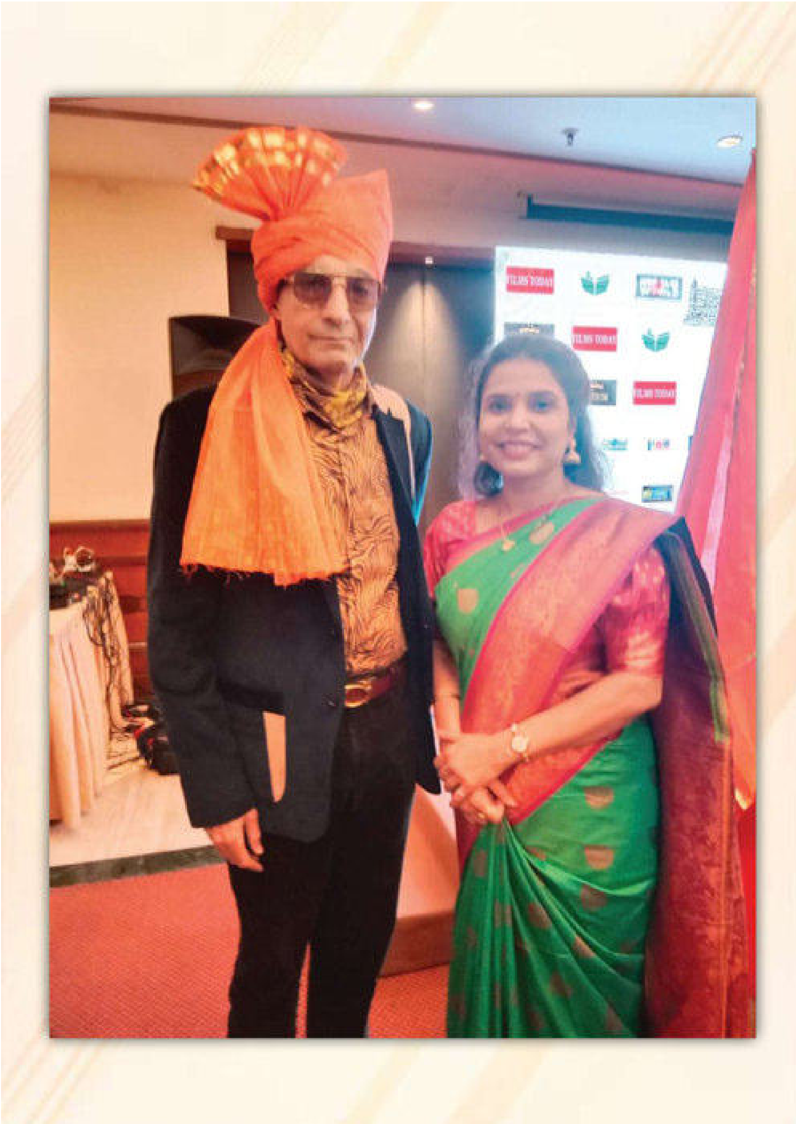

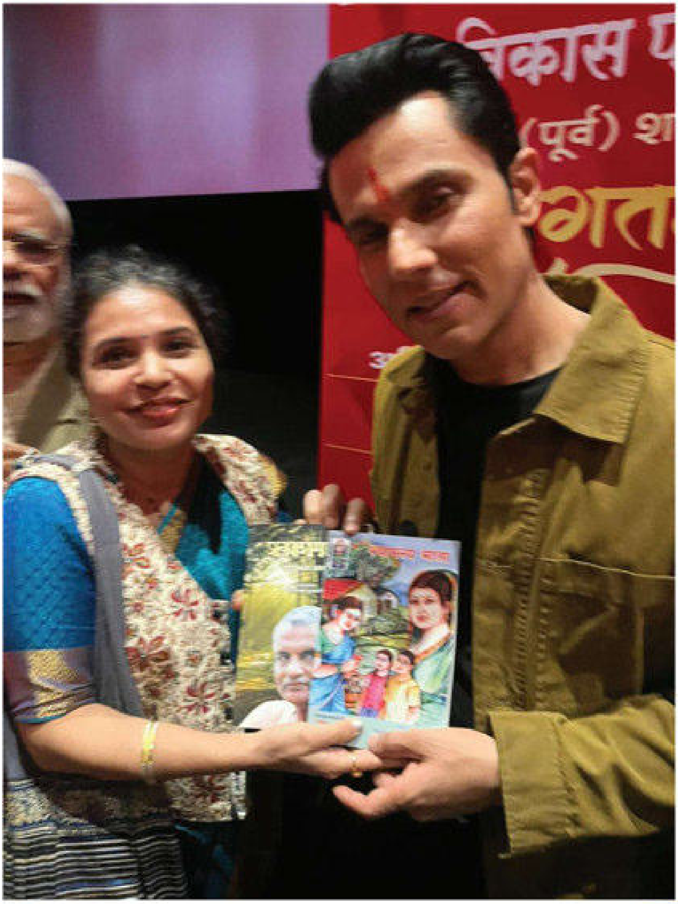

लेखिकेचा परिचय

- **डॉ. मंजूषा पंढरीनाथ कुलकर्णी,**

  पीएच. डी. (संस्कृत), नेट (संस्कृत), सेट (शिक्षणशास्त्र), एम.ए. (संस्कृत), एम.एड., राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ (महाराष्ट्र शासन, भारत) (सहाय्यक प्राध्यापक - संस्कृत)

  २३१ समर्थ अलंकार, सदनिका क्र. २, कवितांच्या बागेसमोर, विठ्ठल रुक्मिणी मंदिराजवळ, ज्योतीनगर, छ. संभाजीनगर - ४०० ००५

  ई-मेल : dr.manjushak@gmail.com

  मोबाइल : + ९१ ९८२२८ ३९४९१ । व्हाट्सएप; +९१ ९०८२१ ६१५२४

सध्या :

- **प्रशासकीय अधिकारी, मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई (महाराष्ट्र)** येथे राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ म्हणून कार्यरत.
- महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामध्ये राज्यात सर्वप्रथम स्थान अधिगत आणि राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ शासनसेवेमध्ये २२ वर्षांपासून कार्यरत.
- **संस्कृत सल्लागार मंडळाची सदस्य, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली. (https://sahitya-akademi.gov.in)**
- व्यापकदृष्ट्या मान्यताप्राप्त संस्कृत भाषातज्ज्ञ, **साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२० प्राप्त,** उच्च शिक्षणातील शैक्षणिक विचारवंत, उच्च प्रशंसित कवयित्री, लेखिका, संशोधक आणि वक्ता.
- तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी लिखित ''वैदिक साहित्याचा इतिहास'' (२६० पृष्ठे) या **मराठी पुस्तकाचा (साहित्य अकादमी पुरस्कृत) संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्याचा विशेष प्रतिष्ठेचा प्रकल्प** साहित्य अकादमीने प्रदान केला होता, जो पूर्णत्वाला जाऊन साहित्य अकादमीद्वारे अनुवाद प्रकाशित.
- आचार्य बाळाराव **सावरकर लिखित स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांच्या चरित्राच्या (अंदाजे २००० पृष्ठांच्या) ४ खंडांचा अत्यंत सन्मानाचा संस्कृत अनुवाद प्रकल्प** स्वातंत्र्यवीर सावरकर राष्ट्रीय स्मारक, मुंबई यांनी स्वाधीन केला आहे. त्यापैकी प्रथम खंडाचा अनुवाद पूर्ण झालेला असून प्रकाशनाच्या मार्गावर.

- गेल्या २५ वर्षांपासून, भाषा, साहित्य, संस्कृती, कला, नाटक, शिक्षण आणि भाषेशी संबंधित विधायक कार्याचा प्रसार करण्याच्या ध्येयाने प्रेरित अन् कार्यरत आहे.
- संस्कृतच्या प्राध्यापिका, वसंतराव नाईक शासकीय कला आणि सामाजिक शिक्षण संस्था, नागपूर.
- **महाराष्ट्र शासनाच्या पहिल्या पूर्णवेळ महिला भाषा संचालक आणि महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग, महाराष्ट्र शासनमध्ये प्रशासकीय अधिकारी** ह्या पदांवर कार्यभार सांभाळला.
- पुणे विद्यापीठातून पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले
- तसेच पुण्यातील एसएनडीटी विद्यापीठामधून देखील बी.एड. आणि एम.एड. पूर्ण केले.
- एकाच वेळी पुणे विद्यापीठ आणि टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठात अव्वल येण्याचा बहुमान मिळवला.
- MPSC वर्ग-एक परीक्षेमध्ये संस्कृत या विषयामध्ये सर्वप्रथम येण्याचा बहुमान
- विविध राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय परिषदा, चर्चासत्रे आणि परिसंवादांमध्ये अनेक शैक्षणिक शोधनिबंध सादर केले आणि अनेक प्रतिष्ठित पुरस्कार जिंकले.

लक्षणीय योगदान :

डॉ. मंजूषा या भाषा, कला, नाटक, संस्कृती, प्रशासन, साहित्य आणि शिक्षण या क्षेत्रांमध्ये अनेक बहुमुखी भूमिकांमध्ये योगदान देत आहेत. त्या संस्कृतमधील एक प्रसिद्ध प्राध्यापिका, एक प्रसिद्ध वक्ता, एक विचारशील प्रवचनकार, एक वाचक, एक उद्घोषक, एकल-कलाकार-नाट्यकलावंत/सादरकर्त्या, एक कवयित्री, एक संशोधक, एक लेखिका आणि अशा अनेक क्षेत्रांमध्ये नैपुण्य असलेल्या विदुषी आहेत.

गेल्या काही वर्षांमध्ये डॉ. मंजूषा यांनी भाषिक संशोधन, अनुवाद, भाषा आणि कोशविकास आणि भाषा धोरणाची निर्मिती अशा अनेक महत्त्वपूर्ण क्रियाकार्यांचे नेतृत्व केले आहे. शिक्षण, साहित्य, प्रशासन आणि संस्कृती या

क्षेत्रातील त्यांच्या अद्भुत योगदानाबद्दल त्यांना अनेक पुरस्कार आणि सन्मानचिन्हांनी सन्मानित करण्यात आले आहे.

डॉ. मंजूषा यांनी मराठी कवितेच्या क्षेत्रात जागतिक स्तरावर विश्वविक्रमधारक अशी एक अनोखी ओळख निर्माण केली आहे आणि चरित्र, कविता, ललित आणि तात्त्विक तसेच वैचारिक लेखन अशा सर्व संबंधित शैलींमध्ये त्या एक उत्कृष्ट आणि प्रथितयश लेखिका म्हणून चमकत आहेत.

प्रकाशमार्गा: हे पुस्तक डॉ. प्रकाश बाबा आमटे यांच्या चरित्राचा (मराठी भाषेतील) डॉ. मंजूषा यांनी केलेला संस्कृत अनुवाद आहे ज्याला २०२० वर्षातील साहित्य अकादमीच्या अनुवाद पुरस्काराने गौरविले गेले. डॉ. आमटे यांच्या या अद्भुत जीवनप्रवासाचा संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्यात डॉ. मंजूषा यशस्वी ठरल्या आहेत.

''**साहित्यिक व्रत**'' म्हणून गेल्या ६ वर्षांपासून, डॉ. मंजूषा रोज काव्यरचना रचत आहेत आणि प्रसारित करत आहेत. त्यानिमित्ताने मराठी कवितेतील 'हाय रेंज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड' मध्ये जागतिक विक्रम केल्याबद्दल महाराष्ट्राचे माजी राज्यपाल श्री. भगतसिंग कोश्यारी जी यांच्या हस्ते डॉ. मंजूषा यांचा सत्कार झाला आहे.

प्रकाशित पुस्तके –

- डॉ. मंजूषा यांनी मराठी, संस्कृत आणि इतर भाषांमध्ये अनेक उत्तम पुस्तके लिहिली आहेत आणि त्यांचे पहिले पुस्तक 'विवाह संस्कार' २०१० या वर्षी प्रकाशित झाले. त्यानंतर डॉ. मंजूषा यांनी संस्कृतमधील इतर अनेक पुस्तके प्रकाशित केली आहेत ज्यामध्ये श्यामस्य माता, विवेकानंदस्य विचारसौंदर्यम्, वेदकालीन स्त्रीरत्नानि, स्मृतिवचनानि, स्मृतिप्रतिपादित न्याय:, विवेकरत्नानि, प्रकाशमार्गा : अशी अनेक पुस्तके संस्कृतमध्ये रचली व अनुवादित केलेली आहेत. तर 'प्राचीन भारतीय समाज', 'सूर्य शक्ती और मानव', 'कौटिलीय अर्थशास्त्र', 'स्मृतीग्रंथ – भाग १ और २' ही त्यांची हिंदी भाषेतील पाच पुस्तके प्रकाशित झाली आहेत.

  त्यांच्या मराठीतील पुस्तकांमध्ये अनमोल विचार ठेवा – नचिकेता (लेखांचा संग्रह), लावण्यखणी (मराठी लावणी गाण्यांचा संग्रह), कणखरबाणा राणी

अहिल्या (अहिल्याबाई होळकर यांचे चरित्र), मृद्‌गंध (ग्रामीण मराठी भाषेतील कवितांचा संग्रह), एक पाती गवताची (ललित लेखसंग्रह), प्रीतसुधा, आरसपाणी-जीवनगाणी (मानवी जीवनावरील कवितांचा संग्रह), गोड-गोड पापा (बालकवितांचा संग्रह), सर्ग-निसर्ग, संतोष, उत्कर्ष, पूर्वा, सृष्टीगंध, युगंधरा, सुख सुखाचं, पानापानातली कथा (निसर्गावरील कविता), नाथा पंढरीनाथा, ईश भाग्येश, निरव नमन (देवभक्तीपर), मंगेश, आंदण (प्रासंगिक), रूप-स्वरूप, श्रीरंग (राधाकृष्ण), अलवार, मधुश्री, सहा सोहळे (ऋतू), सुधांशु (चंद्र), दिव्यांतरी (सूर्य), बकुळफुले, अळुमाळु, सुरभी, कामिनी, फुललेलं मौन (फुलांवरील कविता), खाणाखुणा (पशु), वैष्णवी (पक्षी), नादश्रुती, श्वेता, शब्द तुझ्या नावाचे (तिच्यावरील प्रीत कविता), स्वामिनी, मृणालिनी, उडण्या हे आभाळ (स्त्रीजीवन), प्रमिला (धरती-आकाश), लाघव वेळा (सकाळ-संध्याकाळ), मनमंदिरा, तेजशलाका, उदय, मंजुभारती, क्षणांचं देण, आयुष्याचं गाव (जीवनपर कविता), प्रियतमा शुभांगी, नेहा, सुधीर, दरवळ तुझे नि माझे (त्याच्यावरील प्रीत कविता), मन्मनी, इंदुमती, मंजुश्री, मानसी (ललितलेख), बोल बरवे, मनस्विनी, हृदयस्पर्शी (रसिक प्रतिक्रिया - कवीश्वर), प्रतिसाद, रसिकवरा, हृदयतरंग, अनुबंध (अन्य रसिक प्रतिक्रिया), गंधराणी (मिश्र कविता), श्रावणी (पाऊस कविता), उल्का (गझल), तेंव्हा (वेळा), नभ मोजताना (धरती-आकाश), जरा रेंगाळले (वाट), रंगतनु, कृष्णकांत (रंग), कविता माझी, लोभसवाणी (सर्वोत्कृष्ट कविता), कवडसा, मृण्मयी, अबोली, अनावर मना, मल्मली, अक्षरा, अनुरंग, नवी नवेली, मन ओथंबुन गेले, उमलवाट, (मिश्र कविता) मन मनुल्या, शब्द पाखरं, वेध मनाचा, मन मोहरून माझे (मन), सुखाचा किनारा (सुख-दुःख), आनंद गंधपाणी, दूर त्या तिथे (गंध-सुगंध), थांब जरा तू (नाती-गोती), स्पंदनरेषा (पशु-पक्षी - घरटे), घडते नवेच काही (चंद्र आणि लज्जा), जीवनाची रीत ही (ऊनसावल्या, झोका, ओढ) यांचा समावेश आहे.

याशिवाय विज्ञानातील संस्कृत, स्मृती धारा भाग-१ आणि भाग २, चतुरंग, शोधामृत, संस्कृत मराठी उखाणे, गौरवगाथा सूर्याची, जीवनचिंतन, भावमंजूषा, विचारकणिका, वेदकालीन स्त्रीरत्ने आणि अणुविज्ञानातील

झंझावात – डॉ. अनिल काकोडकर, प्राचीन भारतीय समाज. ही पुस्तके देखील प्रकाशित आहेत. त्यांचे मराठीमध्ये 'मंजु मंजिरी' आणि 'सर्ग निसर्ग' नावाने ऑडिओ कवितासंग्रहही प्रकाशित झालेले आहेत.

प्रकाशनाच्या वाटेवरील पुस्तके –

(संस्कृत बाल काव्यसंग्रह) – बालमोदिनी, सुधा मूर्ती यांच्या 'तीन हजार टाके' या मराठी पुस्तकाचा संस्कृत अनुवाद – त्रिसहस्रसीवनम्, (संस्कृत अनुवाद) – मनुष्यः.

मिळालेले पुरस्कार :

पुरस्काराचे नाव आणि वर्ष –

- कोकण मराठी साहित्य परिषदेचा अत्यंत मानाचा २०२२–२३ चा ललित गद्य विभागातील द्वितीय क्रमांकाचा सौ. लक्ष्मीबाई व राजाभाऊ गवांदे पुरस्कार 'एक पाती गवताची' या ललितलेखसंग्रहास प्राप्त झाला आहे.
- शिक्षाश्री सन्मान – २०२४
- स्व. वा.ना. उत्पात स्मृती पुरस्कार – २०२३
- परळी भूषण पुरस्कार २०२३
- मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय २०२३ पुरस्कार (गौरव गाथा सूर्याची साठी)
- संस्कृत भाषा सभा नाशिक, महाराष्ट्र तर्फे डॉ. व्ही. एम. गोगटे स्मृती पुरस्कार २०२३
- अखिल ब्राह्मण मध्यवर्ती संस्था, नाशिक २०२२ तर्फे सन्मान आणि सत्कार
- अखिल देशस्थ ऋग्वेदी ब्राह्मण मध्यवर्ती मंडळ, वडोदरा तर्फे ''साहित्य रत्न'' पुरस्कार २०२२
- सरस्वतीदेवी विद्या विकास ट्रस्ट पुरस्कार २०२२
- प्रेमचंद सन्मान २०२२
- अणुविज्ञानातील झंझावात : डॉ. अनिल काकोडकर – ३ राज्यस्तरीय पुरस्कार प्राप्त

- महात्मा फुले राज्यस्तरीय बाल-साहित्य पुरस्कार (महाराष्ट्र साहित्य प्रतिष्ठान) २०२१
- राज्यस्तरीय संत नामदेव चरित्र साहित्य पुरस्कार २०२०
- लेखक सुनील रंगराव देसाई राज्यस्तरीय बाल-साहित्य पुरस्कार २०२९
- संस्कृतसाठी साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२०
- राष्ट्रपती पुरस्कार विजेते दिवंगत व्ही.डी. सर्जे गुरुजी प्रतिष्ठानचा जीवन गौरव पुरस्कार २०१८
- पत्रकार उत्कर्ष समिती (मुंबई)चा राज्यस्तरिय आदर्श शिक्षक पुरस्कार २०२७
- शेतकरी शिक्षण प्रसारक मंडळ आष्टी जि. बीड (महाराष्ट्र) चा राज्यस्तरीय आदर्श पुरस्कार
- द्वारका प्रतिष्ठानचा राज्यस्तरीय सर्वोत्कृष्ट प्रशासक पुरस्कार
- गोस्वामी संत तुलसीदासकृत रामचरित मानस पुरस्कार २०२६
- राज्यस्तरीय दैनिक भास्कर महिला पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय लोकमत सखी सम्राज्ञी पुरस्कार २०१२
- दिल्ली संस्कृत अकादमी, अखिल भारतीय-नवोदित - संस्कृत कवि प्रतियोगिता पुरस्कार २०१२
- लोकमत माझी आई पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय महिला गौरव पुरस्कार २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - संहितालेखन प्रथम पारितोषिक २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - नाट्य द्वितीय पारितोषिक २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०१०
- S.N.D.T. महिला विद्यापीठ, सर्वतृतीया २००१
- मध्यप्रदेश संस्कृत अकादमी राष्ट्रीय निबंध रचना पुरस्कार १९९८
- महाराष्ट्र राज्यशासन संस्कृत प्राविण्य पुरस्कार १९९८

- **Digital Content :**

अ.क्र.	तपशील	लिंक
१	सखी सह्याद्री मुलाखत, दि. १०-१०-२०२४	https://www.facebook.com/share/v/FmEuAjAVeKGrunYB/?mibextid=WC7FNe
२	सोनाली नवांगुळ, डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमीचा अनुवादासाठी पुरस्कार	https://www.loksatta.com/pune-news/sonali-nawangul-dr-manjusha-ku-lakarni-sahitya-akademi-award-for-translation-akp-94- 2600116 ?utm_source =whatsapp_web & utm_medium =social& utm_campaign=socialshare buttons
३	''आपल्यालाच आपला प्रकाश होता आलं पाहिजे.'' साहित्य अकादमीचा पुरस्कार मिळाल्या नंतर मंजुश्री यांनी दिलेला हा संदेश आपल्या सर्वांसाठी साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेत्या डॉ. मंजूषा कुलकर्णी MaxWoman वर.	https://youtu.be/Lqu-YF4G-rw
४	डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमी पुरस्कार	https://www.madhyamvruttseva.com/डॉ-मंजूषा-कुलकर्णी-यांचा/

५	महाराष्ट्राचे माननीय राज्यपाल यांचे ट्वीट	<https://twitter.com/mah a_governor/status/ @maha_governor 1439559856764030979 ?s=08 <https://twitter.com/mah a_governor/status/143955 9859536482304?s=08
६	संस्कृत भाषाव्रताचा सन्मान ‘प्रकाशवाटा’ या डॉ. प्रकाश आमटे यांच्या आत्मचरित्राचा संस्कृत अनुवाद डॉ. कुलकर्णी यांनी ‘प्रकाशमार्गा:’	https://www.loksatta.com //lokrang/sahitya- akademi-award-for- translation-autobiography- of-prakash- amte-poet-prof-dr- manjusha-kulkarni- prakashwata-zws- 70-2612674/lite/ ?utm_source=whatsapp_ web&utm_medium=social& utm_campaign=socials harebuttons
७	https://mr.wikipedi a.org	https://mr.wikipedia.org/ wiki/मंजूषा_कुलकर्णी
८	प्रा.डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांचा महाराष्ट्र राज्याच्या मा. राज्यपालांच्या हस्ते अभिनव साहित्यिक विक्रम केल्याबद्दल सत्कार	https://youtu.be/ 6x7BRzz_seo

९	प्रशासक आणि संस्कृत विद्वान - डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांच्याशी भेट (डीडी न्यूजद्वारे)	https://youtu.be/7a5dNUZKnRk
१०	@MahaGovtMic	https://twitter.com MahaGovtMic/status 1476551366352924672?s=08
११	कवयित्री डॉ.मंजूषा कुलकर्णी यांचा जागतिक काव्य विक्रम केल्याबद्दल राज्यपालांच्या हस्ते सत्कार 'साहित्यिक व संतांनी देश एकसूत्रात बांधला' भगतसिंह कोश्यारी	https://twitter.com/InfoVidarbha/status/1418559733921816580?s=20
१२	साहित्याच्या पारावर डॉ. मंजूषा कुलकर्णी सखी सह्याद्री - डीडी सह्याद्री दूरदर्शन मुंबई	https://youtu.be/VEJcY4GX7tg
१३	सखी सह्याद्री	<https://youtu.be/ITLxInwuJc ; https:/youtu.be/7a5dNUZKnRk
१४	खास कार्यक्रम / नवदुर्गासह डॉ.मंजूषा कुलकर्णी / नवरात्री स्पेशल / सकाळ मीडिया	https://youtu.be/m1Ot_LzxI4k

१५	मनीषा नवपुते यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/ story.php?story_fbid=1266 533350529198id=10001517 6343763&sfnsn=wiwspwa
१६	संजीव खानझोडे यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/ story.php?story_fbid= 4429100480484776 id=100001546044035 sfnsn=wiwspwa
१७	ऑडिओ अल्बम – “सर्ग_निसर्ग” ऑडिओ अल्बम – “मंजुमंजिरी”	<https://vy6s8.app.goo.gl/ NKnJ> https://vy6s8.app.goo.gl /A8Z5
१८	Special Screening of 100th Episode of Mann Ki Baat from Raj Bhavan	https://www.youtube.com /live/7-dyWQaLA?si=mid 7qSf_HIM6WQ8q
१९	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग – १	https://youtu.be/TrNMBV_ ysf8?feature=shared
२०	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग –२	https://youtu.be/NpvMk- Pu4dOs?si=typfHtOvNg- 1hDXgT

सारांश :

- एकूण अनुभव (शैक्षणिक) : २२ वर्षे
- एकूण अनुभव (प्रशासकीय) : १३ + वर्षे
- व्याख्याने आणि भाषणे : १००० पेक्षा जास्त
- प्रवचने : ५०० हून अधिक
- शोधनिबंध प्रकाशित : १०० हून अधिक
- स्वलिखित पुस्तके (प्रकाशित) : १३०
- स्वलिखित पुस्तके (आगामी) : ०३
- संशोधन प्रकाशने : १६
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत सहभाग (आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय आणि राज्यस्तरीय) : ४०
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत स्रोत-व्यक्ती / तज्ज्ञ म्हणून सहभाग : २०० हून अधिक
- पुरस्कार : २०० पेक्षा जास्त
- मिळालेल्या शिष्यवृत्ती : ९
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. पदवी प्राप्त विद्यार्थी : ०५
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. संशोधन कार्य सुरू असलेले विद्यार्थी : ०४

• • •